

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1020.

CHICAGO, ILL., 31. MARCA, (MARCH 31), 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Zavajalna propaganda.
Stavka premogarjev, "javno mnenje" in izgledi na potek borbe.
Kaj zahteva premogar?
Življenje Amerikancev v veliki nevarnosti.
Človek in vsemir. *non stelle*
Kremlin, Rim, Jeruzalem, Meka...
"Kikanje", ki je brez pomena.
Bingelj in Lojze o resignaciji gl. tajnika.
Nova socialistična zmaga v milwauški občini.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Poročilo s canonsburške konference J. S. Z.
Clinton nekdanj in sedaj.
Sedanost in bodočnost socialistične stranke.
O collinwoodskem svobodomiselstvu.
Prvomajska proslava kluba št. 1.
Žalosten dogodek.
Shod v Glencoe.
Dne 2. aprila v Moon Run.
Zabava društva št. 86 SNPJ. v Chicagu.

Domača zabava pevskega zbora "Sava".
Naznanilo pittsburičkim sodrugom.
Iz upravnštva.
Listu v podporo.
Agitatorji na delu.
Kampanja za razširjenje "Proletarca".
Priredbe klubov J. S. Z.
Izobraževalna akcija J. S. Z.
Zapisnik seje eksekutive JSZ.

NAŠI ODRI.

"Deseti brat" v Waukeganu.
"Dve dramski predstavi" na čikaškem odru.
"Pri belem konjičku" v Sheboyganu.
Prihodnji koncert "Zarje".

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliskar).
Na pošti (Anton Čehov).
Na žganjari pri kmetu Jarku (Ivan Vuk).
Slovensko hranilno in posojilno društvo.
Priredbe slovenskih organizacij v Chicagu.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3630 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

Ne odlašajte z naročili!

KADAR se odločite, da naročite gotovo število izvodov prvomajske šte. "Proletarca", sporočite to na naslov tega lista čimprej. To je potrebno, da moremo na podlagi naročil določiti obseg, urediti vsebino in izvršiti pravočasno vse drugo, tikajoče se prvomajske številke.

Razveseljivo je, da so naročila zanjo, ki smo jih dobili dosedaj, večja, kot kedaj poprej ob tem času. Cene so sledeče:

Posamezen iztis	\$.25	100 iztisov	\$ 17.00
10 iztisov	2.30	250 iztisov	37.50
25 iztisov	5.50	500 iztisov	65.00
50 iztisov	9.50	1000 iztisov	100.00

Vsak klub J. S. Z., vsako napredno društvo in vsak sodrug, somišljenik in čitatelj "Proletarca" lahko pripomore, da letošnja prvomajska številka doseže cirkulacijo, kakor še nobena doslej. Tisti ki ne morete več, naročite vsaj par izvodov. Naročite jo tudi svojcem, prijateljem ali čitalnicam v Jugoslaviji. Za inozemstvo stane posamezen iztis 30c. Naročilam priložite natančne naslove, na katera naj se list pošlje, ter vsoto bodisi v poštnih znamkah, poštni nakaznici ali bančnem čeku.

V letošnji prvomajski številki Proletarca bo zastopanih več sotrudnikov kot v katerikoli doslej. Njena vsebina ne bo samo dosegala ono prejšnjih števil, ampak jo bo nadkrilila, kajti naše publikacije se stalno izboljšujejo.

Društva ali kdorkoli ki želi, da se naročene izvode pošlje direktno naslovljencem, naj o tem obvesti upravništvo, in to čim prej. Poslati mora tudi naslove. Ker vzame prepisovanje naslovov mnogo časa, prosimo vse, da nam jih pošljejo kakor hitro mogoče. Nekatera društva npr. naroče prvomajsko številko vsem članom, nam pa preskrbe naslove, da jim jo pošljemo, kakor hitro izide. To je priporočljiv način, potrebno pa je, da prizadeti ne pošljejo naslovov šele zadnje dneve, ampak vsaj do 11. aprila.

Prvomajsko številko dobe tudi naročniki. Ker pa so stroški z njo umevno veliko večji kakor z ostalimi številkami, je potrebno, da pomagajo kriti razliko s prostovoljnimi doneski, kakor so to večinoma storili tudi prejšnja leta.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1020.

CHICAGO, ILL., 31. MARCA, (MARCH 31), 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

ZAVAJALNA PROPAGANDA.

Propaganda je dandanes najbolj uporabljano bojovno sredstvo. Ne samo tisk, ampak tudi radio in filmi ji služijo. Poleg teh ima še razne druge pripomočke.

Čitate poročila iz Mehike, Kitajske in Nikaragve, in se morda hudujete nad barbarskimi domačini, ki ne puste ameriškim državljanom nobenih pravic. Ali kakšna je slika v resnici?

V Mehiki so "ogroženi" ameriški interesi—kar pomeni interese bankirjev z Wall Streeta, oljnih, rudniških, železniških in drugih močnih ameriških industrijskih kombinacij. Ogroženi so, ker je mehiško ljudstvo, kolikor je razumnega, sklenilo, da je boljše ako se vporabijo bogastva Mehike vsaj deloma v prid Mehike, namesto v prid kapitalističnih interesov zunanjih dežel. Ko je prišlo do tega zaključka in si po dolgotrajni borbi izvojevalo pot do vlade in večine v parlamentu, je sprejelo v ustavo določbe, ki pravijo, da ima Mehika pravico do svojih naravnih zakladov in do svoje zemlje. Kapitalistični interesi se tej ustavi protivijo, ker hočejo bogastva, katerih so se polastili s pomočjo intrig, podkupnin, sile in korupcije, za vsako ceno ohraniti zase. Bojujejo se proti Callesovi vladi največ iz zasede in po ovinkih, ker noče iti preko omenjenih določb v ustavi.

Poskušali so z revolucijami in oborožili enega ali drugega mehiškega generala. Vsi so bili tepeni in so bežali iz dežele. Potem so se oprijeli reakcionarne visoke katoliške duhovščine v Mehiki, ki poseduje ogromna bogastva in je tudi prizadeta vsled določb v ustavi, ki pravijo, da naj se čimveč veleposestev razdeli med peone, da postanejo ljudje in državljani, ter se s tem rešijo hlapčevstva in podložništva. Katoliška cerkev v Mehiki se je krivično polastila bogastev, in jih skuša krivično ohraniti. Dobila je pomoč v Zed. državah in finančni svet se ji je ponudil za zaveznika. Kako se kujajo take zveze, bi mogli posebno dobro pojasniti ameriški kardinali, med katerimi čikaški kardinal Mundelein ni najzadnji. Povedal bi lahko, kako enostavno je dobiti milijon ali dva ali tri od ameriških kapitalističnih interesov, če jim more cerkev tako dobrohotnost poplačati s protiuslugo.

Namen kapitalistične propagande proti se-

danji mehiški vladi je v glavnem ustvariti psihologično razpoloženje med prebivalstvo te dežele za vojno proti Mehiki, v Mehiki sami pa nahujskati s pomočjo cerkve in mogotcev prejšnjega režima nevedne množice proti vladi. V slednjem slučaju pomeni, da se bi take množice spustile v oborožen upor, in v ta namen ameriški kapitalistični interesi že kupičijo orožje ob mehiški meji in se pogajajo z "revolucionarnimi generali". Ljudstvo tukaj pa ploska propagandi, ki mu meče pesek v oči. Ne vse ljudstvo — kajti veliko je tudi razumnega — in to se ni pomišljalo povedati kaj misli o provokatorski politiki državnega tajnika z ozirom na odnošaje med ameriško in mehiško vlado. Preveč Amerikancev je že spoznal, da je edini namen Callesove vlade, pomagati mehiškemu ljudstvu v blagostanje in ga dvigniti kulturno. V doseg tega pa mora dobiti nazaj ukradena bogastva, če že ne vsa, saj deloma, in streti mora premoč katoliške cerkve, ki v interesu bogatašev stori vse, da ohrani mehiške Indijance v ignoranci in mizeriji. A vojna nevarnost ni odstranjena. Kadar se kapitalističnim interesom zazdi, da se "morajo" zateči k temu skrajnemu sredstvu da obvarujejo "ameriške interese in pa življenja Amerikancev v Mehiki", jo bodo provocirali.

Nič manj umazana ni kapitalistična propaganda proti južni Kitajski. Ameriška, angleška in japonska vlada se pripravljajo na vojno proti južnokitajski armadi. Čemu? "Ker so življenja tujcev in pa interesi teh tujcev na Kitajskem v resni opasnosti." Dan za dnem prinašajo listi senzacionalna poročila o "kitajskih nacionalističnih beštijah", ki so žejne krvi Amerikancev, Angležev in drugih tujcev.

Južnokitajske čete, ki se bore za osvoboditev Kitajske izpod nadvlade imperializma, so prošli teden okupirale Nanking, v katerem imajo tuji "velike interese". Več sto Amerikancev, Angležev, Francozov in drugih tujcev živi v Nankingu. Takoj po okupaciji so ameriški propagandistični viri razširili po vsem svetu vesti o velikih pokoljih v Nankingu. "Poveljstvo ameriške mornarice na daljnem vzhodu," se je glasilo eno posebno razglašeno poročilo, "dobiva vznemirljive vesti, da je nad 150

Amerikancev v Nankingu ubitih." Ameriške in angleške vojne ladje so v kitajskih vodah pripravljena na taka poročila. Bile so poslano po reki Yangtze do Nankinga, in pokazale Kitajcem, da moč zunanjega imperializma na Kitajskem še od daleč ni strta. Amerikance so rešile — torej jih Kitajci niso pobili! A vzlic temu so ameriške in angleške ladje bombardirale mesto in kot trdijo kitajski viri, pobile več sto Kitajcev, civiliste, med njimi mnogo žensk in otrok . . . A s propagando nadaljujejo — kitajski barbarizem je treba v interesu "civilizacije" zatreti! Kako: Da se zaduši v krvi prizadevanje Kitajcev, ki bi radi bili gospodarji v svoji deželi in jo vladali v interesu vsega ljudstva. "Okupirajmo Kanton, Nanking, Šangaj in druge važne stratežične točke, pa bo "boljševiška" kantonska armada kmalu ob svoj ogenj in moč", pravijo zunanji militaristi — toda predno morejo začeti z vojno, je treba ljudstva prizadetih dežel nanjo pripraviti. Zato jim poročajo, kako brutalno se obnašajo Kitajci proti tujcem v krajih ki jih vladajo kantonske čete, posebno proti Amerikancem in Angležem. Ženskam trgajo obleko raz telesa in jih maltretirajo, moške pretepajo, velikokrat katerega umore, požigajo jim hiše in uničujejo drugo imovino. Poveljnik ameriške ladje, ki je priplula v Nanking, je poslal kitajskemu poveljniku ultimatum, v katerem je zahteval zadoščenje za žalitev, ki so jo Kitajci storili Amerikancem. Ultimatum je določal, da mora priti kitajski poveljnik ob določeni uri na ameriško vojno ladjo ter na razne zase poniževalne načine dati zadoščenje Uncle Samu. Tako se neguje sovražstva in pripravlja teren za vojno razpoloženje, kapitalistična propaganda pa slika stvar v luči patriotizma, narodnega ponosa in pravice, ki jo imajo bogati tujci mogočnih dežel v tujih deželah.

Človek, ki je za svojo duševno hrano navezan večinoma na kapitalistične liste, ali pa celo samo na kapitalistične, čita in čita, in ne ve, da čita skoro samo propagando. Novice iz tujih krajev, poročila o vojnih napetostih", o zatiranju katoliške cerkve v Mehiki, o sporu med Italijo in Jugoslavijo in vsa druga važnejša poročila so vsa prepletena s propagando — največkrat s tako, ki zavaja. Tudi "vesti" o spolnih "škandalih", "senzacionalnih" umorih in razni "beauty" kontesti služijo umazani propagandi.

Za razkrinkavanje zavajalne propagande je delavsko časopisje najboljše sredstvo. Samo tisto časopisje, ki ne živi na račun zavajalne propagande, more poročati s stališča resnice in pravice.

*Agitirajte za "Proletarca" in "American Appeal"!
Oba sta glasila ameriške socialistične stranke in vodita proletariat po poti konstruktivnega dela v socializem.*

Stavka premogarjev, "javno mnenje" in izgledi na potek borbe.

Še za nobeno splošno stavko premogarjev se ni ameriško "javno mnenje" tako malo zanimalo kakor za sedanjo na poljih mehkega premoga. Samo tisto časopisje, ki izhaja v premogokopnih teritorijih, je pokazalo nekoliko interesa za ta spor in je prinašalo poročila o pogajanjih med operatorji in unijo. Vse ostalo, med tem vse "vodilno" ameriško časopisje, pa je prinašalo o pogajanjih in o "neizogibni" stavki samo kratka poročila z zagotovili, da bo premoga dovolj neglede koliko časa bo trajala stavka, da je unija slaba, in da se neunijska polja večajo od stavke do stavke . . .

Najvažnejši premogovni okraji, ki pridejo v tej stavki v poštev, so po redu Illinois, zapadna in centralna Pennsylvania, Indiana, Ohio, Iowa, Oklahoma, Kansas, Montana in več drugih. Ali glavni teren ima unija sedaj v prvih štirih državah. Največjo neunijsko produkcijo imajo države West Virginia, Kentucky, gotovi okraji v Penni, na zapadu Colorado in Utah.

V Illinoisu je prizadetih okrog 72.000 rudarjev, in vseh skupaj okoli 160.000, vendar pa si razna poročila o številu rudarjev, ki jih je unija sklenila pozvati na stavko, nasprotujejo.

Unija premogarjev je v tem boju zavzela stališče, da je pripravljena skleniti takoj separatne pogodbe z operatorji v vsakem distriktu, ako pristanejo v pogajanja. V prejšnjih generalnih stavkah premogarjev na poljih mehkega premoga unija ni pristala na ponudbe za separatne pogodbe, razun šele potem ko je bila stavka že mesce v teku in ni bilo boljšega izhoda.

V slučaju separatnih oziroma temporarnih pogodb pridejo najbolj v poštev Iowa, Oklahoma, Kansas in Montana, in poročajo tudi, da je separaten dogovor sklenjen v centralno-pennsylvanskem distriktu. Premogovniška industrija v tej deželi pride v poštev v enaindvajsetih državah, in med njimi je Illinois edina, v kateri so premogarji najtrdnješe organizirani.

Operatorji v Illinoisu, Indiani in v drugih centralnih državah zahtevajo znižanje plač premogarjev, nadalje spremenitev določb za najemanje in odslovljanje premogarjev, ker so sedanje po trditvah kompanij preveč v prilogo uniji, ne da bi ji to koristilo, kompanije pa trpe vsled njih občutno izgubo.

V kapitalističnih listih so že natančno izračunali, koliko izgube premogarji na plačah, in koliko škode bo imel lokalni business. Med vrsticami pa dajo veselo razumeti, da bo premogokopna industrija vsled te stavke napravila v celoti večji profit kot bi ga če ne bi bilo

stavke. Res, da bodo nekatere kompanije občutno prizadete, bo pa dobiček drugih toliko večji.

Izgleda, da bo najhujši boj v zapadni Pennsylvaniji, kjer so nekatere kompanije, med njimi Pittsburgh Coal Company, prelomile jacksonvillsko pogodbo z unijo že pred njenim potekom, znižale plače in pričele obratovati svoje rove po načelu "odprte delavnice". Unija je poslala v zapadno Penno število organizatorjev, ki bodo delovali najbolj v krajih kjer so kompanije napovedale uniji boj že pred letom in nekatere še prej.

Pennsylvanija je bila že mnogokrat krvavo torišče v stavkah. Pittsburgh Coal kompanija je povečala število svoje policije od 100 na 160, poleg teh pa ima "sluggerje", ki so za plačo vsak hip pripravljeni razbijati po glavah delavcev.

Nekatere "open shop" majne so vsled bojazni pred unijo povišale plačo svojim delavcem nad unijsko lestvico še novembra prošlo leto, toda so se pozneje premislile in jo zopet znižale, tako da je višja kót pa je bila mezdna lestvica 1917, toda nižja, kot je sedanja unijska lestvica.

Bojevena moč unije, vzeto v celoti, je šibkejša kot je bila v zadnji splošni stavki, v gotovih okrajih, npr. v Illinoisu, pa je močna kakor je bila. Notranji boji so ji pustili občutne posledice.

Sedanja borba med organiziranimi premojarji in premogovniško industrijo bo odločilna za bodočnost premogarjev in za U. M. W. Tega se bi moralo zavedati posebno organizirano delavstvo drugih strok, kajti poraz premogarjev bi bil ob enem poraz ki bi ga čutile vse ameriške unije.

Nova socialistična zmaga v milwauški občini.

Dne 22. marca so se vršile v milwauškem okraju primarne volitve za nominiranje kandidatov v šolski odbor in za civilnega sodnika. Vsi socialistični kandidati so prodrli. Sodruginja Meta Berger, žena kongresnika Bergerja, je dobila šest tisoč glasov več kot njen najbližji protivnik po številu oddanih glasov. Volitve se vrše po takozvanem nestransarskem pravilu, ker je posebna odredba odpravila strankarske rubrike. To zadene socialiste najhujše, ker morajo oglašati imena kandidatov, volilne kampanje pa so draga stvar. V najboljšo oporo stranki je dnevnik Milwaukee Leader, kajti ta opravi delo za par stotin dobrih agitatorjev.

Pravico do kandidature v vsak posamezen urad dobita tista dva kandidata, ki sta dobila na dan primarnih volitev največ glasov. Socialistični kandidati v šolski odbor so: Meta Berger, William L. Smith, Martin C. Baumann, Louis F. Reuter in Walter G. Otto. Socialistično nominacijo za sodnika je dobil W. F. Quick, sedanji sodnik. Končne volitve se vrše v torek 5. aprila.

ČLOVEK IN VSEMIR.

(Predaval IVAN MOLEK v klubu št. 1 J. S. Z. 25. feb. 1927.)

(Konec.)

Ko smo torej odkrili v novem odgovoru svet v velikem in svet v malem, smo spoznali, da je človek tudi vseмир! Človek je vseмир v malem — organizacija živih stanic, in vsaka stanica je zopet organizacija drobnih svetov materije-energije — cel kompleks procesov. In vsako drugo bitje, katerih je na milijone in milijarde samo na zemlji, je univerz. Tudi navidezno mrtvi elementi so organizacije malih svetov! — Človek, življenje, svet, vesoljstvo — vse je organizacija, proces; vse je neskončni mehanizem. Vse se giblje, vse živi. Mehanistični proces gradi in razkrajja forme, kvalitete in kvantitete, gradi in razkrajja, gradi in razkrajja v večnem krožnem toku. To je življenje! To je vse!

Novi odgovor je pa porodil nova vprašanja. Staro vprašanje "Zakaj je človek tukaj in kaj je namen njegovega življenja?" je zdaj postranskega pomena. To vprašanje je majhno kakor so bili prvi vprašalci majhni po svojem mentalnem razvoju. Novo vprašanje je: Zakaj je svet tukaj? Zakaj je osolnčje? Zakaj je univerz? In kaj je univerz?

Primordijalni odgovor, da sta nebo in zemlja zaradi človeka, smo položili v muzej, kjer naj počiva poleg kamnite sekirice. Danes nam je jasno, da je človek neločljiv del nature, del sveta in del vsemirja. Ko smo spoznali mehanistični proces, iz katerega poteka in v katerega se vrača vsa takozvana minljivost, da zopet ponovno poteka, smo opazili, da je človek ravno tako vpleten v ta proces kot vse drugo. Človek ni tukaj zaradi zemlje, niti ni zemlja radi človeka, pač pa sta zemlja in človek tukaj radi tega, ker je vseмир tukaj. Je pa še eno dejstvo, da obstane vseмирja ne zavisi od našega sveta in človeka — ne od oblik, ki so jih zgradili elektroni v tem kotičku vesolja, nebrojnokrat manjšem od praška na solncu. Takoj je pa treba priznati drugo dejstvo, da graditvena snov je bila nekje, ko še ni bilo našega solnca, zemlje in še manj človeka. Bila je na delu v drugih formah. Vseмир lahko prebije brez nas, ki smo zdaj slučajno tukaj — pravilno: slučajno! — ne briga se za nas, za naš svet, niti za naše osolnčje, kaj da dela v njegovem drobu, vsekakor se pa briga za graditveno snov, ki je nikjer ne izgubi in katera je torej del njegove bitnosti.

Človek je vseмир v mikrokozmu. Kaj pa je človek v makrokozmu ali velikem svetu? Kaj je človek v organizaciji vsemirja in v sistemu bilijonov univerzov? Naposled, ako se postavimo na novo gledišče, kaj je organizacija univerzov v svojem bistvu?

Če pogledam človeka in pomislim, da pred-

stavlja milijarde živih stanic in bilijone atomičnih svetov v teh stanicah, vidim in pojnim v njem kljub temu le človeka kot organsko celoto. Kako pa naj pojnim vsemir in skupino vsemirjev, kolikor si je sploh morem predstavljati? Ali so vsa ta vsemirna telesa le telesa, ki oddajajo energijo svetlobe in toplote? Ali so le telesa in nič drugega? Mar so v resnici le to, za kar jih mi imamo in umevamo?

Edison ima teorijo, da človek obstoji iz "celotic", iz majčkenih individualnih bitij, ki se po smrti človeka razidejo in živijo dalje. Kako in kje živijo, Edison še ni pojasnil, povedal pa je, da na teh celoticah ni nič psihičnega ali dušnega, ker on ne ve ničesar o duši. Kaj so torej Edisonve celotice? Fakt je, da je človek zgrajen iz živih stanic kakor vsak drugi organizem. Dokler se stanice množijo z deljenjem, posameznik raste; kadar preneha množenje, posameznik ne raste več. Stanice umrejo s posameznikom, o čemur ni dvoma. Tvarina stanic se deloma izpremeni, ne izgubi pa se ničesar. Atomična organizacija ostane neizpremenjena dolge dobe. Ako ima Edison v mislih atome in elektrone, se ne moti glede "neumrljivosti". Ampak te "celotice" sestavljajo vse, ne samo človeka. Stanica slehernega organskega bitja pa ima gotove karakterističnosti, vsled katerih diferira od neorganičnih sestavov. Razlika je v procesu živnosti. Stanica je živ individij. Veda do danes še ne pozna notranje nature stanice. Pozna njeno konstrukcijo in nekatere njene funkcije, ne ve pa, če stanica čuti in se zaveda življenja. Recimo, da stanica čuti, da živi, da se zaveda svoje eksistence. Ali ni lahko mogoče, da so stanice mikroskopična bitja, ki vedo, da so, ne vedo pa absolutno ničesar o velikem, proporcionalno naravnost ogromnem bitju, čigar deli so? Mi ne vemo, a zakaj ne bi bilo mogoče?

Preidimo zdaj na prejšnje vprašanje. Kaj so vsemirji v svoji pravi naturi, v svoji pravi obliki? Mar ni baš tako lahko mogoče, da smo i mi, ljudje z vsemi ostalimi organizmi vred — *stanice večjega telesa*? Stanice večjega živega organizma, tako gigantičnega, da je naše osolnčje le ena sama kapljica krvi v njegovih žilah? Drobne stanice, primeroma manjše od atoma, vevsemirnega individija, kozmičnega bitja, ki živi svoje čudovito življenje v brezkončnih prostorih velikega zunanjega sveta? Kozmičnega bitja, ki se lahko dobro zaveda življenja svojih stanic in podstanič, je pa popolnoma indiferentno glede njih? In kakor je um človeka lahko vsota praškov zavednosti njegovih stanic, ni li lahko gigantična sila uma tega kozmičnega orjaka vsota umov njegovih razumnih stanic? Ali ni morda človeški um le mentalna stanica kakšnega večjega kozmičnega razuma, ki ga poseduje omenjeni kolos? In takih velikanov je morda na milijone?

To je naravno gola špekulacija. Nekaj podobnega je zašpekuliral menda Maurice Maeterlink, ali je bil Anatole France, ko je zapisal, da kdove če ni naš svet le atom večjega sveta. Špekuliranje nič ne škodi, vendar pa ne smemo pozabiti, da je vsaka večja znanstvena resnica začela svoj križev pot kot špekulacija, hipoteza, teorija. Saj so mnoge resnice še danes smatrane za teorije — pri ljudeh, ki še celo nastopajo kot inteligenti.

Vprašali pa boste, in nekateri morda še posmehljivo: What the hell is the difference? Kaj je razlika za nas, kaj smo v zunanji superstrukturi univerza? Kaj je človek na boljšem, če se zaveda, da je bilijonski del trohice v kolenu ali mezincu kakega kozmičnega giganta? Zakaj bi si radi tega belili glavo?

Res ni dosti razlike. Prav mirno lahko spimo radi tega. Človek ne bo materialno nič na boljšem, če se jutri izkaže ta špekulacija za resnico; še vedno bo prepuščen sam sebi, da si sam, *edino on sam*, kuje svojo usodo in srečo.

Toda človek bi rad vedel. To je tista majhna razlika. Človek bi rad *vedel vse*, če bi bilo le mogoče. Vprašanje "Kaj in zakaj je vsemir?" se bo ponavljalo toliko časa, da pride pravi odgovor. Kakor je po dolgem, dolgem času — ne pozabite, da je človek že dolgo časa na svetu — prišel drugi odgovor, tako pride tudi tretji. In potem pridejo druga vprašanja, o katerih danes še niti ne sanjamo.

Človek je tukaj. To ve že davno. Človek je slučajno tukaj brez kakega posebnega namena. Proces evolucije, proces vesoljnega življenja je nanesel tako. Od zunaj ni namena, človek si pa mora sam določiti namen, zato je razvil v sebi pamet, razum. Ker živi, naj živi tako, da bo njegovo kratko življenje res nekaj vredno, da ne bo živel zaman in drugim v napotje ter škodo. Človek naj živi, da bo res vžil od življenja čim največ mogoče. Za največji užitek pa smatram, *če človek spozna samega sebe in svoj vsemir v malem in velikem*.

Človek hoče izvedeti vse! Ker je tukaj, je to hotenje njegova pravica in naloga. Čeprav človek nikoli ne izve vsega, vseeno želi in stremlji po tem — in samo to že prekaša veličino vsemirja.

Prazne špekulacije so varanje samega sebe. Nikar pa ne pozabimo, da človek živi od samoprevare ves čas, odkar tlači travo na svetu. Vse naše poznanje vsega je relativno, ni direktno. Vse, kar pravimo, da znamo, doznavamo le s pomočjo naših peterih čutil. Od vsega imamo le impresije, slike, ki se fotografirajo v naših očeh. Barve so prevara. Barv faktično ni. Žarki svetlobe, ki se lomijo v naših očeh, delajo barve. Ker pa smo tega tako privajeni od rojstva, odkar smo na svetu, sklepamo, da je vse tako kakor se nam prikazuje. Relativno znanje je naše pravo znanje, ker drugo je nemogoče.

Ako je torej človek sprejel načelo, da se ne vara v enem slučaju, zakaj bi sklepal, da se vara v drugem, dokler njegov razum izključuje absurdnosti in zaključuje na temelju zdrave logike.

ANTON ČEHOV:

Na pošti.

Te dni smo pokopali mlado žensko našega starega poštarja Sladkoperceva. Pokopavši krasotico smo se po šegi naših dedov in očetov odpravili na pošto obhajati spomine.

Ko je prišlo cvrtje, je starec vdovec grenko zaplakal in dejal:

— Cvtetje je natanko tako rdečkasto kakor rajnica. Kako je lepo! Natanko tako!

— Res je, — so pritrjevali gosti, — lepo žensko ste v resnici imeli . . . Ženo prve vrste!

— Da-da . . . vsak kdor jo je pogledal, jo je občudoval . . . Ali, gospoda, ljubil jo nisem zavoljo lepote, in tudi ne zaradi blagega srca. Ti dve čednosti sta že v ženski naturi in nista prav nič redki na tem svetu. Ljubil sem jo zavoljo druge lastnosti. Ljubil sem jo, drago rajnico. — bog ji daj nebesa, — za to, ker je bila pri vsej živahnosti in veselosti svojega značaja svojemu možu zvesta. Zvesta mi je bila, ne glede na to, da ji je bilo komaj dvajset let, a meni se približuje že šestdeseto: Zvesta je bila meni, starcu! !

Dijakom, ki je obedeloval z nami, je z zgovornim mrmranjem in s kašljem izražal svoje dvome.

Vi mi nemara ne verujete? — se je obrnil vdovec k njemu.

— Ne, to ne bi verjel, — je zajeceljal dijakon v zadregi, ampak tako . . . Mlade žene so danes tako . . . randevu, flirt . . .

— Vi dvomite, a jaz vam dokažem. Njeno zvestobo sem si ohranil z raznovrstnimi sredstvi, s sredstvi strateške vrednosti, z nekakimi utrdkami. Pri mojem premišljenem ravnanju in navitem značaju, me žena nikakor ni mogla prevarati. V varstvo svoje zakonske postelje sem uporabljal izredne zvijače. Poznam take besede, nekaka gesla . . . Izgovorim jih, pa — basta, kar se tiče ženske zvestobe, lahko čisto mirno zapim . . .

— Kakšne so te besede?

— Čisto preproste. Po mestu sem raztrosil slab glas. Ta glas vam je gotovo znan. Vsakemu sem dejal: "Moja žena Aljona je v ljubavnem razmerju z našim policijskim ravnateljem Ivanom Aleksejičem Zalihvatskim." Te besede so zadoščale. Nihče se ni predrznil hoditi za Aljono, ker se je vsak bal jeze policijskega ravnatelja. Često so ljudje bežali, če so jo ugleдали, le da bi si Zalihvatskij ne mislil kaj. He, he, he, Če se spustiš s tem despotom, nimaš več veselega dne, pet protokolov ti sestavi, da si se pregrešil zoper zdravstvene odredbe. Na pr. če zagleda tvojo mačko na cesti, sestavi protokol kakor o živini, ki se je zatekla.

— Toraj vaša žena ni živela z Ivanom Aleksejičem? — smo se čudili vsi z dolgimi obrazi.

A, seveda ne, to je bila le moja zvijača . . . Hehe . . . Dobro sem vas potegnil, mladeniči, kaj? To stoji. — Tri minute molka. Sedeli smo in molčali; sram nas je bilo in jezili smo se, da nas je ta debeli, rdečenosni starec tako grdo speljal na led.

No, če bog da, se oženiš še enkrat! — je zamrmral dijakon.

TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

V takšnih dneh, kadar se zgodi kaj posebnega v tem mestu in pa v plačilnih dneh, je življenje vse drugačno kakor ostale dni. Ulice so polne rudarjev in njihovih otrok. Njih hoja, ki je takrat, kadar hodijo na šiht in s šihata okorna in drsajoča, je tokrat lahka in prožna. Počasi se kretajo po napetih ulicah na cesto, ki ima tedaj lice čudnega bulvarja. V sladki prijetnosti prostosti in brezdelja hodijo ti ljudje vedno v gručah in se ustavljajo pred lepaki, pred izložbami. Snažno oblečeni pohajkujejo po cesti in se pogovarjajo. Mnogi se ne ločijo od pravih meščanov in jih posnemajo v obleki in govorici in človek ne spozna so li ti skrbno počesani uradniki ali rudarji. Najbolj pa se ločijo od teh po vedenju in govorici oni mladi delavci, ki so zapustili njive in zelene travnike svojih očetov in ki so prišli sem bodisi zaradi pomanjkanja zemljišč, bodisi zaradi pohlepa po denarju in prostosti. Ti ljudje se nikakor ne morejo odvaditi svojega kmetovstva. Pač pa se čudovito hitro privadijo življenju, ki je manjvredno od onega živali. Denar, ki ga dobijo kot rudarji veliko več, kakor prej, ko so orali in kosili, zapijejo ponavadi takoj, ko ga dobijo. Njihovo srce ne potrebuje nobenih duševnih krepčil in njihova govorica je prepletena z najgršimi kletvami in z najsurevejšimi izrazi. Njihovo občevanje z ženskami ni nič drugega kakor niz opolzkih dovtipov in prispodob, ki jih izgovarjajo z mlaskanjem jezika, spremljajoč jih s surovim smehom. V pijanosti pojo in njih pesem je žalostna resnica njihovega majhnega srca: hripavo tuljenje, ki plava v poznih urah kakor splašena ujeda nad naselbami. Kadar so njihovi možgani pijani so zmožni najpodlejšega dejanja in ne redko prekriža mesto novica o pretepu in pokolju. Velika večina teh ne potrebuje nobene izobrazbe in jo sovraži. Organizacije upoštevajo samo v mezdnih bojih in so vedno v prvih vrstah vseh ekstremov. Njihovo življenje je življenje najnesrečnejših bitij na tem svetu — zakaj njihovo srce je prazno in dovtetno za najslabše. Če so sprejeli ideje boljše vizma tako hitro, so jih sprejeli samo zaradi tega, ker se jim hoče popolne svobode, telesne in duševne, še bolj pa, ker so nagnjeni k razburljivim dejanjem. Zato se v vseh krvavih akcijah, v vojskah in v revolucijah izkažejo vsi taki ljudje kot najboljši izvrševalci najkrutejših povelj. Je pa tudi pri njih veliko izjem in tudi najboljši ljudje so med njimi.

Med delavci se gibljejo mlada dekleta — de-

lavke. Držijo se za roko in se ustavljajo pred izložbami. Te delavke, ki so izpostavljene že v otroški dobi najostudnejšim napadom spolnih strasti neoženjenih priseljencev in pokvarjenim mladeničem ter življenju polnemu razočaranj, so povečini blede in suhe. Kadar so proste, bero, mnoge so vnete za igranje na odru in za organizatorično delo, veliko pa jih je, ki se pogube v vrtincu pohotnosti, ki preži od vseh strani nanje.

Včasih za hip prekine to šetanje po delavskem bulvarju ekvipaža, ki preseka gruče na dvoje. Ponoči pa, kadar utihne poslednja pijana pesem, je cesta prazna in pusta. Samo skozi okna razsvetljene rudniške kazine se sliši včasih vesel smeh.

Ko je stopil na balkon Guzej, je utihnila množica in se ozrla kvišku. Guzej je zavpil z močnim glasom:

— Sodrug! Sodružice! Ne bomo stavkali. Družba nam je ugodila. Dobimo 80% povišanja mezd in vse drugo, kar smo zahtevali.

Ljudstvo je prenehalo dihati in skoraj ni verjelo govorniku. Ta pa je nadaljeval.

— Potrebno je, da sprejmemo, dasi nam manjka še 20%. Med tem pa se bomo pripravili na bitko s kapitalizmom — in ko bomo močni, bomo udarili. Tedaj ne bomo zahtevali samo 100% — zahtevali in vzeli bomo vse. Vse bo naše! In samo zato, da se pripravimo, smo podpisali. Odložimo torej stavko in počakajmo! Pojdite mirno domov in si zapomnite: Sedaj se bomo pripravljali na zadnjo bitko!

Delavci, ki niso pričakovali nikakih uspehov so bili presenečeni. Tolikšno povišanje jim je razvnelo srca in so v hipu pozabili na vse. Zadovoljili so se s kratkim Guzejevim poročilom in so se mu čudili.

— Dobro! Dobro! Živel Guzej, je vpila množica, ki je bila namah razbremenjena skrbi.

Guzej je postal v tem hipu bog, v katerega je verovalo mnogo tisoč ljudi. Mladeniči so se pririli na balkon in ga odnesli na ramah v dvorano, ki je bila polna lačnih in žejnih. In pozno v noč je rajalo ljudstvo in proslavljalo svojega vodnika.

Mnogo pa se jih je takoj razšlo. Posamezniki so se porazgubili v gostilnah in ni preteklo dolgo časa, ko so žvenketali kozarci v zakajenih sobah in se je vzdignila pesem na račun visokih mezd. V mesečni noči so se zibale po rebrih gugave sence in zadržani vrišči pijanih grl so odskakovali od hiše do hiše.

IX.

Klinger, ki je stal med množico, je slišal Guzeja. Izmotal se je iz gneče in šel počasi po cesti, ki je peljala iz mesta. Bil je zadovoljen. Zdelo se mu je, da so na obeh straneh cvetoči travniki in mislil je na Heleno.

Ko je imel za seboj zadnje hiše, se je dolina odprla. Ravne njive in travniki so ležali pod

hribi, ki so se vedno bolj odmikali vsak sebi. Hrušč je utihnil, samo žvižgi lokomotiv so se včasih razpršili preko ravnice.

Ko je zavil v gozd, so se ustavile za njim sani. Ozrl se je in je zagledal v velikem začudenju Heleno. In še predno jo je mogel pozdraviti, je slišal kako je naročevala vozniku.

— Vozite počasi in počakajte me na drugi strani gozda! Potem, ko so se oddaljile sani je pohitela k njemu. Prestregel jo je s svojimi rokami in jo prižel k sebi šepetajoč ji:

— Hvala, Helena...

Odšla sta po samotni stezi. Popolna tihota je ležala nad zasneženim drevjem. Nobenega človeka ni bilo, le plašni ptički so gledali ljubezen, ki je šla mimo njih.

— Rihard, je spregovorila, ali si zadovoljen?

— Neskončno!

— Ali bi me še ljubil, če bi se mi ne posrečilo to?

— Helena, če veruješ v mojo ljubezen, vedi, da te ne ljubim zaradi tega! Najprvo ljubim samo tebe. Žensko! Če pa si naredila to zaradi mene, vedi, da te še bolj ljubim, ker si žrtvovala resničnost zaradi mene! Veruješ?

— Verujem!

— Veš, Helena, je govoril on, če si bila nepoštena zaradi mene, in če pomislim, kako te ljubim, se mi zdi, da odpušča ljubezen vse! Zakaj, čutim, da ni zaradi tega niti najmanjše trpkosti v mojem srcu. Helena, povej mi, ali si zelo trpela?

— Molči, molči! ga je prosila. Pozabila sem, ko sem te zagledala.

Ko sta prišla na majhno višino, jo je potegnili k sebi in ji pokazal zapadni del rudarskega mesta. Izza nizkega griča sta se dvigala dva visoka dimnika kakor dva orjaška stebra nad kupi kvadrov razrušenega svetišča.

— Glej, Helena, vsi ti ljudje, ki prebivajo v onih bivališčih, so danes zadovoljni z menoj vred. Ko bi vedeli, da si jim ti prinesla zadovoljnost, bi ne mogli verjeti. Sovraštvo ne more zaupati sovražniku... Toda še vseeno so nesrečni.

— Pogledala ga je v obraz in je videla, da je spremenjen.

— Dragi, kaj ti je?

— Hudo mi je. Rad bi jim poslal odrešenika pa ga ni. In mislim: kaj, če ga — nikoli ne bo...

Rahlo ga je potegnila s seboj po cesti. Mrak je prežal skozi smreke. Tesno jo je prijel pod roko. Helena je čutila njegovo ljubezen in je bila srečna. Stisnila se je k njemu in spregovorila prav tiho.

— Rihard, razodeni mi, zakaj jih tako ljubiš... Vse tiste, ki nas sovražijo?

— Helena, je dejal on, potem ko je obstal, ali veš, kaj se pravi delati? Dan za dnevom v črni zemlji... Kjer ni solnca, kjer ni zvezd,

kjer ni pomladi ne zime? Ali veš kaj je trpljenje? Kaj so žalji na rokah? Kaj je beda? Na duši in na telesu?

Molčala je. Še bolj se je stisnila k njemu.

— Ali veš, kakšna razlika je med teboj in delavkami, ki čepe v mrazu in vročini, v blatu in v prahu na dnevnih odkopih? Ti ne veš tega, ljuba moja. Poznam delavko. Mož ji je umrl za jetiko. Pet otrok ima. Veš, pet majhnih! In mlajša je kot ti. Bil jsem pri nji. V podstrešju stanuje, nad četrtem nadstropjem. Dve postelji sta v majhnem prostoru, ognjišče in miza. Njeno telo je ovelo, suho, koščeno! O, ko bi ti videla njena prsa, ta uboga posušena prsa, izsesana od petih otrok . . . In njen žilav vrat in koščeni obraz! Ali veš kakšna razlika je med teboj in tisto mučenico?

Čutil je, kako drhti njena roka. Potegnil je s svojo dlanjo po njenem vročem licu in ji šepetal.

— Veš, Helena, njeno telo je strto od trpljenja — tvoje pa je lepo od izobilja in miru. Njena prsa so vela in suha — od lačnih otrok — tvoja pa so polna in bela. Njene roke so trde in žuljave — tvoje pa so mehke in z zlatom okovane. Vrat njen je suh in žilav — tvoj pa je okrogel in lep, potapljač se v blesku draguljev. Njen dom je ozek in črn — tvoj pa je prostran in solnčen . . .

Heleni je bilo, kakor da čuti bolečino v srcu. Po dolgem molku je spregovorila z žalostnim glasom. — O kako resnična je ta resnica!

Ustavila sta se na koncu pota in on jo je objel.

— Ali veš sedaj, zakaj ljubim vse te, ki nas sovražijo?

Tema je prilezla od nekad. Helena je razumela vso bridko resnico, ki jo je videla dan za dnem pa je ni videla.

— Kako dober si, moj ljubi! Kako lep je tvoj obraz v tej veliki ljubezni!

Poljubila ga je in se skozi solze smehljala.

— Moj dragi! Moj dobri! Je govorila. Razgrebel si mi srce . . . Daj mi, da postanem kar si ti!

— Ne boj se, Helena! Ji je odgovarjal. V resnici je vse. In kazal ti jo bom, in ti boš to kar sem jaz.

— Moj veliki, moj dragi, je govorila in njen glas je bil radostipoln.

Kraguljčki sani so se oglasili v bližini. Klinger se je vsedel kraj nje in v lahnem diru so zdrčali po cesti. Ko so že bili v mestu, se je Klinger nasmehnil in ji povedal:

— Von Rosenstein me je povabil na večerjo.

— Ali prideš? ga je vprašala Helena.

— Pridem! Zakaj bi si delal zapreke svojim načrtom? Je potrebno. Kako me boš sprejela?

Veseložalostno se je smejala in mu stisnila roko.

(Dalje prihodnjič.)

Kremlin, Rim, Jeruzalem, Meka —

Pepel pokojnega Chas. E. Ruthenberga, tajnika W. C. P., je bil poslan v Moskvo, kjer bo pokopan ob zidovih Kremlja zaeno z drugimi revolucionarji, ki so priznani za take od kominterne. John Reed, ustanovitelj komunistične delavske stranke v Zed. državah, ki je precej časa tekmovala z Ruthenbergovo komunistično stranko, je pokopan v Moskvi. Več drugih komunističnih voditeljev iz drugih dežel je že pokopanih ob Kremlju.

Najznamenitejši pa je grob, v katerem leži Lenin. Njegovo truplo je balmirano tako dobro, da je ohranilo naravno obliko. Leži v prozorni rakvi v stekleni kapeli velikega mavzoleja. Več ljudi roma k njegovemu grobu kakor na katerokoli božjo pot na svetu, dasi grob ni vedno odprt ljudstvu. Komunisti ("masa") ga obožujejo kakor obožujejo pravoverni vseh konfesij svoje svetnike, in ne kot misleca. Velik del preprostega ruskega ljudstva pa ga časti kot pravega svetnika.

Pred par leti si je kominterna prizadevala dobiti dovoljenje prenesti zemeljske ostanke Karla Marxa iz londonskega pokopališča v Rusijo, da bi jih pokopala ob Kremlju. Marxovi sorodniki, med njimi Jean Longuet, niso dali dovoljenja. Vse socialistično delavstvo je bilo proti.

Grob Karla Marxa ob Kremlju bi bil grob svetnika. Njegov grob v Angliji je grob misleca, ki je znanstveno razložil razvoj privatnega lastništva, ki vodi iz prejšnjih gospodarskih uredb skozi kapitalizem v socializem.

Lenin ni bil svetnik, pač pa revolucionarni mislec in zagovornik gotove taktike, katero je vpotrebil v drugi ruski revoluciji. A je bil v stanju taktiko tudi menjati. Komunistična propaganda, ki hoče vplivati na mase, pa ga jim predstavlja kot nezmotljivega papeža, in v ta namen se poslužuje več ali manj enakih metod kakor vere za razglašanje svojih svetnikov.

Komunistična stranka Rusije je protiverska. Storiila je vse kar je mogla, da je vzela vsaj svojemu članstvu vero v pravoslavje, v pravoslavne ikone in v njihovo čudežno moč. Da je uspela, mu je dala namesto stare novo vero. Je sicer drugačna, boljša, pomeni velik korak naprej, toda je vendarle "vera", ki jo spremlja ritualizem. Vse važnejše komunistične slavnosti in slovesnosti so spremljane z obredi: Procesije, ritualistične dekoracije itd.; prisege; razni "doli" in "gori" klici; in nastop voditeljev, ki jih masa, katera jim sledi, obožuje kakor obožujejo katoličani kardinale in škofe na svojih eharističnih kongresih. Ritualizem pri enih kot pri drugih. Le, da pomeni pri prvih pomaknenje naprej, pri drugih pa je še vedno tam kakor je bil.

Tradicij ritualizma ni mogoče iztrebiti čez noč med ljudstvom, ki je takorekoč bilo dolga stoletja privezano nanje.

Pokojni E. V. Debs je pred svojo smrtjo naročil družini, da pri njegovem pogrebu ne sme biti ceremonij. Delavstvo v Chicagu, kjer je Debs umrl, je njegove sorodnike prosilo, naj dovolijo, da se izvrše v tem mestu velike pogrebne svečanosti. Niso pristali. Delavstvo v Terre Haute, kjer je dom Debsove družine in kjer je bil Eugene Victor rojen, jih je pridobilo v toliko da so dovolili prenesti njegovo truplo do pogreba v delavski dom. Na dan pogreba so govorili ob

rakvi predstavniki socialistične stranke in unij, a ceremonij ni bilo. In Debs je bil poznan in spoštovan kakor noben delavski voditelj v tej deželi. Poznalo ga ni samo ameriško ljudstvo, ampak vse svetovno delavsko gibanje. Njegove pogrebne svečanosti bi lahko spremljal največji pomp, ki bi bil v tem slučaju mogoč, a je bil pokopan kakor je želel.

Drugače je bilo z Ruthenbergom. Komunistična propaganda se je poslužila ritualizma svoje vrste tudi v tem slučaju, da vpliva na svoje pristaše in jih utrdi v novi "veri".

Dolgo časa so se koncentrirali grobovi svetnikov v Rimu. Rim in Jeruzalem sta dva najslavitejša mesta svetniških grobov. V Rimu je poleg drugih grob sv. Petra. V Jeruzalemu časte grob, v katerega je bil, kot trdi krščanstvo, položen sin božji, ki je prišel na svet, da s smrtjo na križu odreši človeštvo.

Vsaka konfesija ima svoje svetnike, svoja božja pota in svoje sveto mesto. Za katoličane je Rim. Sveto mesto krščanstva je Jeruzalem. Mohamedanci imajo Meko. Pravoslavje ima svoje, budizem svoje, in kominterni jim konkurira.

Življenja Amerikancev v veliki nevarnosti.

Kje? Od kedar? Čemu?

Čitajte! Kupite katerikoli ameriški dnevnik, in videli boste: življenja ameriških državljanov so v nevarnosti na Kitajskem, v Mehiki, Nikaragvi in drugih barbarskih deželah.

Potrudite se, svetujemo vam, da se potrudite malo iskati — in če ne boste nikjer zapazili imena ameriških državljanov, katerim se godi v inozemstvu krivica, in nikjer imena ubitih Amerikancev, pogledajte še nekoliko dalj, čitajte pozorno, in videli boste, da so ameriški državljani res v vedni nevarnosti.

Greš po ulici, predte skoči ropar, — roke kvišku! — in če nisi dovolj uren, te ubije. Oddeš na delo, v tvoji odsotnosti pa ulomijo tolovaji v tvoje stanovanje, posilijo ženo in jo zmučijo do smrti.

Pošlješ otroka v šole — a se ne vrne ob času. Izveš, da so ga ubili in da so truplo našli tam nekje pod mostom, ali v hlevu, ali v kleti.

Imaš malo trgovino, pridejo razbojniki in streljajo vate.

Imaš ženo in hčere, in se bojiš zanje, kajti že v mraku se začne preža — napadi na ženske so postali vsakdanji običaj.

Kje pa se vse to dogaja? Mar so ameriški državljani res izpostavljeni takim neprilikam v tujih deželah? Ej, — ako bi bili, to se bi mi zgražali in grozili z vojno ter zahtevali od vlad zadoščenja!

Ameriški državljani so izpostavljeni vsem tem neprilikam doma — in le čudno je, da tega ne zapopadejo, kajti potem se bi nehali zgražati nad barbarskimi Mehikanci, Kitajci in Hotentoti, pa bi vzeli metlo in nekoliko posnažili na svojem domu.

Vsebina "Proletarca".

Ako ste reden čitatelj "Proletarca", priznate, da vam ugaja. Tudi drugim bi ugajal, ako jim pripomorate, da postanejo čitatelji tega lista.

IVAN VUK:

Na žganjari pri kmetu Jarku.

Pri kmetu Jarku v Trioglovi so žgali. Ali pravilne povedano, kuhali so slive v zaprtem bakrenem kotlu. Iz njegove cevi pa je curljala žganjica — slivovka imenovana.

Bilo je to v tistem času leta, ko gospodarji čitajo knjige, gospodinje predejo, a solnce gleda mrzlo na zemljo in tuhta, kako bi se ogrelo pri topli zeleni peči.

Naprava za kuhanje žganja je bila pri kmetu Jarku v kuhinji. Gospodinja je sicer nekoliko godrnjala, ker se je čutila omejeno v svojem kraljestvu, na kar se pa kmet Jarek in vasovalci niso ozirali, nego se obnašali, kakor da so oni gospodarji v kuhinji od pamtiveka. Pred kotlom je gorel ogenj. Pod kotlom samim pa je žarela žerjavica, kamor jo je od časa do časa suval in brcal Štorov France, viničar kmeta Jarka, ki mu je pomagal pri tem poslu. V vzduhu se je čutil vonj alkohola, še mladega, komaj rojenega, pomešan z vonjem prekuhanih sliv. Silil je na cesto, ustavljal mimoidoče in govoril:

"Dober večer! Pri nas žgejo! Kaj bi ne stopili malo noter in ga srknili kapljico?"

Malokdo mimoidočih se je uprl skušnjavcu in šel mimo. Navadno je vsak privzdignil klobuk, se nasmehnul in rekel:

"Zakaj ne? Po vstopim, če dobra teče!"

In je vstopil.

Tam v kotlu — rojstnem prostoru "*spiritus diaboli*"*) — tesno zaprtem, je zamolklo godrnjalo in mrmralo. Ves srdit in zrevolucioniran se je "duh hudičev" izmotaval in silil skozi cev s trdnim sklepom, da porazsaja po vražje, kakor hitro se izmota iz tesnih pleníc. Ali cev je lokavo napeljana iz kotla skozi hladno vodo v kadi. In ta hlad tako deluje na razsajaželnost "duha hudičevega", da postane pohleven, kakor voda, na videz seveda, in v tankem srebrnem curku pada v nastavljeno posodo, pojoč pijanissimo svoj vedno enaki "ciiiii . . ." v visokem "e" zvoku ženskega soprana.

Ob strani, na stolčkih, ali pa na polenih so posedli sosedje in vaščani občine Trioglove, ki so bili s kmetom Jarkom prijatelji ali sorodniki. Poskušali so kakovost slivovke, pripovedovali svoje davne doživljaje in se naslajali na zvoku curka, padajočega v posodo.

Tupatam se je kdo spomnil, da treba pogledati domov. Srebrnil je iz kupice in odšel. Tuintam je stopil v kuhinjo nov vasovalec, pozdravil in sedel. Gospodar Jarek je vzel kupico, srebrnil iz nje, brizgnil na ogenj, da je zaplapolalo z modrikastim plamenom, kakor zaklad v kresni noči. Nato jo je pomolil prišlecu.

"Pij, pje, da boš vedel, kakšna teče!"

Prišlec je dvignil kupico pred oči, da pogleda barvo in jo stresel. Trebalo je ugotoviti, kakšen venec biserov, ki mu pravijo "prob" in "pijanci" ima novopečena slivovka. Nato je srebrnil, omlaskal z ustnicami in jezikom in srebrnil še enkrat z dolgim in

*) Bajje je to po latinski in pomeni "duh hudičev". Ako je tako, potem imajo tista zmerjanja žen, ko se možje vračajo žganjice pijani, globoko istino. Zakaj tiste stroge besede oznanjajo: "Vseh hudičev si poln".

krepkim požirkom. Malo je nakremžil usta, stisnil oči in nato rekel:

"Pje, dobra teče . . . krepka."

Svečan je bil njegov glas in še je srebnil.

Vsakokrat, ko je nacurljala posoda — steklenica pollitrovka —, je krožila med vasovalci, da natančno pogledajo "pijance" in izrečejo svoje mnenje. Potem še le jo je gospodar izpraznil. Po takih rednih "poskusih", je "spiritus diaboli" prihajal v precejšnji količini v želodec, odkoder je, ne vzdržavši njegovim običajem, zbežal prestrašeno iz njega in se ustavil tam zgoraj v glavi, pri možganih. Prijetna mehkoča možganov mu je prijala. Legel je na nje, da si odahne, kakor gospod na zofo. Vesel prijetnega bivališča se je "duh hudičev" smehljaj. In tako se je zgodilo, da se je smehljaj tudi gospodar tiste "zofe". Prosim vas, kateri gospodar pa bi se ne veselil svojega gosta?! . . . In čimbolj se je "spiritus diaboli" smejal tam na tisti "zofi", tem veselejši in zgovornejši je postajal njen gospodar.

Še sedaj so mi prav dobro v spominu tisti žganjarski večeri in ljudje, ki so spominjali tam svoje spomine. Najbolj pa še pomnim Štorovega Franceta, ki je, kakor že omenjeno, pomagal pri tem poslu svojemu gospodarju, kmetu Jarku, žagal drva na primerne kose, ter kotel, ko je izpustil in pognal iz sebe "vse hudiče", kar jih je imel, umival in ga znova napolnil s tvarino-slivami še "vseh hudičev" polno.

Star je bil ta mož, Štorov France, let nad šestdeset. Rad je pil če ni trebalo plačati. Zabavljaj je čez žganjico, češ, da je ona kriva njegovega siromaštva. Nemški je znal za silo in oženjen je tudi bil. Sin mu je bil ključavničar in je delal v mariborskih železniških delavnicah. Vsak mesec je poslal očetu "petačo" (pet srebrnih kron), na kar je bil Štorov France posebno ponosen.

"Ehe, moj sin je drug dečko, nego sem bil jaz. Zato pa ni viničar, kakor sem jaz. Ne pije in to je moja zasluga. Zakaj, rekel sem mu, ko je šel od očetovega kruha:

— Pje, Tone, žganjice se varuj. Pa tudi vinu ne zaupaj, če hočeš, da ne boš viničar v Mačkovcih, kakor jaz. Oboje namreč suši žep. Suh žep je pa prva in poslednja lastnina viničarja. Dečko je ubogal in glejte, sedaj mi pošilja "petačo". Jaz pa pri tem redno vem, kedaj se je začel mesec."

O, pripovedovati je znal Štorov France. In to take, da še danes ne vem, kaj je bilo v tistem njegovem pripovedovanju resnica in kaj laž. Bogve, morda je bilo vse resnica, morda vse laž . . .

Tisti večer, ko sem tudi jaz in to vsled velike prošnje obiskal z očetom žganjaro pri kmetu Jarku — bili smo sosedji — je bil Štorov France že prav dobre volje. Prostor v kuhinji je bil ves zaseden. Vasovalci sami pa so bili že kaj glasni in dovtipni. Gospodar na Škrleževini ki je bila na dolnjem koncu Triloglove, mi je celo ponudil kupico.

"Na fant, pij, da boš bolj močan!"

Rad bi pokusil pijačo, ker je tako prijetno dišala, ali bal sem se očeta, ki mi je doma zabičil, da me takoj pošlje domov spat, če bom pil žganjico. Oh, kako prijetno je šegetal nosnice vonj kuhanih sliv in alkohola, vendar sem junaško odbil naskoke skušnjavca in rekel:

"Hvala!"

"Kaj boš hvalil?! Pij!"

"Ne pijem," sem se umaknil.

"Glej ga, fanta," se je glasno začudil možakar.

"Prav imaš, dečko," se je oglasil Štorov France. "Le ne uči se tega. Ko bi se jaz ne učil, bil bi danes gospod, kakor je moj sin. Tako pa sem, glej, viničar v Mačkovcih."

Gospodar na Škrleževini pa se je nasmejal:

"Žganjica da je kriva, praviš!"

Nato se je obrnil k meni, ne poslušaje zagotavljanje Štorovega Franceta, da je v resnici kriva žganjica in vprašal:

"Ali še hodiš v šolo?"

"Še. V četrti razred."

"Potem imaš pa prav, da ne piješ. Težko bi se učil."

Nagnil je kupico in pil.

"Jaz sem pa že davno iz šole," je rekel. "Osemindeset let bo že. Sedaj mi je dvainsedemdeset. Lahko pijem."

Zamolčal je za trenutek, pogledal okrog in prisluhnil kaj pripoveduje kmet Trbulež. Zamahnil je z roko ž gesto, kakor da hoče reči "znano mi je" in vprašal zopet:

"Kako pa ti je ime, pje?"

"Ivan!"

"Aha . . ."

Nato pa se je naglo nečesa domislil in rekel:

"Kakšen Ivan? . . . Janez se pravi po našem, po prleški, da boš vedel, če še v šoli ne vedo . . . da boš vedel . . ."

"Kaj so ga v šoli krstili," se je oglasil želar Vrbič.

"Kdo govori o krščenju?! . . . Tu gre za ime. Za prleško ime, razumeš? . . . Janez so zapisali pri krstnem kamnu, ker je Prlek in ne Hrvat."

Zopet se obrne k meni:

"No, pje, kaj boš pa potem, ko boš za Št. Martinško šolo prevelik in prestar?"

"Na delo bo hodil," je odgovoril oče. "Jaz sem že star, težaki se pa vedno potrebujejo."

Gospodar na Škrleževini je pogledal očeta, nekaj pomislil, nato pa djal počasi:

"Pje, Franc, beseda ti ravno ne gre gládsko iz ust."

"Kako misliš," se je razvnel oče. "Misliš da sem toliko pil?"

"Nisi pil," je odgovoril gospodar na Škrleževini.

"Ne mislim o pijači. O tvojem Janezu mislim. Ivan mu praviš mesto Janez. Govoriš pa, da bo težak."

"Ne pravim mu jaz, sam si je dejal Ivan."

"Ti si pa pritrdil. Tako bo tudi s tistim, o težaku!"

Obrnil se je k meni, me udaril po rami in rekel:

"Pa tudi če ostaneš Janez, težak ne boji. Črn je to kruh in malo ga je. To dopovej očetu."

Tedaj pa je na ognjišču v nekem polenu jelo cviliti. Najprej tiho, pretrgano, kakor da nekdo zadržuje jek, potem pa vedno glasneje. Naposled je cvililo glasno in nepretrgoma.

Gospodar na Škrleževini je pogledal očeta in djal:

"Pje, Franc, kaj sem rekel?"

Pomignil je z glavo k ognjišču.

"Joče še po smrti tisti, ki je umiral gladen in ga je zeblo. Slišiš? . . ."

Vsi so molčali. Ali so poslušali pesem žganjice, ki je padala s tankim curkom v posodo, ali pa so mislili na tiste nesrečne, ki so umrli gladni in premrzli ter se oglašajo na ognjiščih. Kdo ve?

Kar se oglasi Štorov France:

"Bog mu daj večni mir — trpeče duše v vicah so me spomnile nanj, na Grila iz Štrigovske grabe."

"Res," je pokimal kmet Trbulež. "Rad je hodil po žganjarah, ko je še mogel."

"Kaj je v vicah," je vprašal želar Vrbič?"

"V vicah ni," se je oglasil Štorov France. "Kdor krsti movje,*) nekrščene dušice, ne pride v vice, pa če tudi bi si zaslužil. Ker, veste, krstiti movje, ni kar tako in v veliki nevarnosti si, predno jih krstiš."

"Kaj jih je res krstil," je vprašal gospodar na Škrleževini.

"Res," je odgovoril svečano Štorov France. "Jaz sem bil priča."

"Gospodar na Škrleževini se je obrnil k meni.

"Pje, Janez, si že kedaj slišal movje?"

Odkimal sem z glavo.

"Jaz še tudi nikoli," je odgovoril gospodar na Škrleževini.

"Vsak ne sliši," je pojasnil Štorov France. "Samo tisti sliši, ki ni prav krščen, kar se večkrat zgodi."

"Kaj je bil Gril slabo krščen?"

"Moral je biti, drugače bi ne slišal movja. Pa tudi jaz sem ga slišal."

"Torej si tudi ti slabo krščen?"

"Gotovo . . . To je kaj lahko. Samo beseda zado-
stuje, da jo izpusti pri krstu mašnik, pa si slabo krš-
čen. Naj samo "amen" ne reče, pa si slabo krščen.
In tedaj vidiš večkrat stvari, ki jih drugi ne vidijo."

"Kakšno je movje," sem vprašal ves zavzet.

"Kosti so," tako je pripovedoval Gril. Jaz jih ni-
sem videl, samo slišal. A on je pripovedoval, da so
gole kosti, mrzle kakor led in silno močne. Ognjišče,
ki smo ga imeli na travniku, je bilo veliko in prav
vroče. Pa so ga pomele kakor nič."

"Kaj je to bilo na travniku?"

"Da, v jeseni, okrog vseh svetnikov. Takrat se
najraje prikazujejo. Pasli smo krave, Pepi Grandln,
Martin Pajic, Gril in jaz. Tam pri potoku Turji je
tisti travnik. Saj ga poznate, Gorčanov je sedaj.
Takrat so bili v potoku raki. Sedaj jih ni več, ker jih
je pobrala račja kuga. Ali takrat so bili in mi smo
jih lovili. Že je odzvonilo "Zdravo Marijo", mi pa še
ne ženemo živine domov. Preveč lepo je gorel ogenj
in kuhali smo rake. Gril je prinesel lonec in v njem
smo kuhali. Krave so nas gledale, nekatere prežveka-
vale, nekatere so celo legle. Kar ti je začelo cviliti
neko poleno, kakor sedaj tukaj. Pepi Grandl ga je
popravljal, a drevo je vkljub temu cvililo. Gril pa je
poskusil, če zmore tako visoko žvižgati. On je
namreč bil žvižgač, da malo takih. Kakor na klarinet
je žvižgal, ako je hotel.

Kar začne zgoraj v zraku tudi žvižgati. Pogleda-
mo. Nič se ne vidi.

"Divje gosi ali pa žerjavi lete," smo rekli.

Ali žvižganje je postajalo vedno močnejše in ne
kakor kakšnih divjih gosi ali žerjavov, nego, kakor
da se nekdo joče. Kakor kakšen otrok.

Pa pravi Martin Pajic:

"To bo movje. Sedaj pač ne žvižgati, drugače
smo izgubljeni."

Ni še prav povedal, že je nekaj prišumelo k ognju.
Nič nismo videli, samo žerjavica je jela leteti na vse
strani, vmes pa je cvililo in se jokalo.

"Na tla," je rekel Gril in se vrgel na zemljo.

Jaz za njim, Martin in Pepi pa tudi.

Še hujše je zacvililo. Piskalo je nad nami, tik
okrog ušes je frčalo. Ali dotakniti se nas ni moglo,
ker smo se tiščali k zemlji in ležali na trebuhu. Dru-
gače bi nam potegnili kožo z obraza.

*) Dušice novorojenih otrok, umrlih brez krsta.

"Ali bo dolgo trajalo," sem zašepetal Grilu, ki je
ležal poleg mene. "Kaj bo z živino."

Ta misel na živino nas je najbolj skrbela.

"Krstiti bi trebalo te dušice, krstiti, drugače nam
gorje," je stokal Pepi Grandl.

"Kdo jih naj krsti?"

"Tisti, ki jih je poklical," je bil odgovor.

"Saj ni vode," je odgovoril Gril. "Čutil je, da je
on kriv tistega movja.

"V loncu je," sem rekel.

"Tam kuhamo rake," je odgovoril. "In je vroča."

"Katekizem ne pravi, ali naj bo mrzla ali vroča
sem prigovarjal." Nego pravi, da mora biti voda."

Zelo sem si namreč želel, da bi se tisto movje
krstilo, ker me je skrbelo zaradi živine.

Še smo ležali, še je cvililo in se vrtelo okrog na-
ših glav. Ali bali se nismo več. Naenkrat občutim,
kako plane Gril kvišku in že slišim, kako kriči na
ves glaas:

"Krstim vas v imenu Boga Očeta in Sina in Sve-
tega Duha."

Samo da ne pove "amen", sem se bal. Ker tedaj
bi krst nič ne veljal in bi se nam lahko prav slabo
godilo. In ni rekel, hvala Bogu in njemu. Cvilenje je
pa potihnilo, kakor bi odrezal.

Ko smo vstali, smo imeli kaj gledati. Ognjišča ni
bilo nikjer, razen če imenujem tisto mesto brez trave,
kjer je bilo prej ognjišče. Okrog so ležali raki, lepo
rumeni. Ali nobenemu ni bilo do njih. Živina pa je
lepo mirno prežvekovala in nas gledala. Razumljivo,
da ni nič videla in slišala, ker nima zato daru."

Štorov France si je prižgal vivček, gospodar na
Škrleževini pa me je pogledal.

"No, pje, Janez, ali sedaj veš, kakšno je movje?"

Pokimal sem, dasi nisem imel prave slike, kakšno
je v resnici. Gospodara na Škrleževini je tudi pokimal
in djal:

"Ne spoznal bi ga pa ne, če bi sedaj le priletelo,
kaj?"

Nato se je obrnil z glavo k Štorovemu Francetu
in vprašal:

"Čudno, da vam ni pojelo rakov."

"Movje ne je," je odgovoril Štorov France.

"Saj še nima zob, ko pa še niti krščeno ni bilo."

Pije pač."

"Pije?"

"Pa še kako. Samo gorje, če ne znaš napajati . . .

Dvakrat gorje pa, če ne znaš ustaviti."

"Poglej no," se je začudil želar Vrbič. "Tega pa še
nisem slišal."

Štorov France se je vzravnal.

"Grilu se je to zgodilo. Takrat je bil že gospo-
dar na Kužnariji, ki je sedaj podrti. Ob vseh svetni-
kih je bilo. Saj veste, za verne duše je treba tisti
večer na dan vseh svetnikov postaviti novega vina, ki
še ni krščeno. Čez deset dni ga krsti sv. Martin, ali
prej mora z njim pogostiti verne duše. To je stara
pravica vseh vernih duš in slabo tistemu, ki bi se
pregrešil.

Gril je prišel pozno domov. Imel je nekaj oprave
v Zajčevcih. Znano je, da je tam precej krčem in
se jih človek ne znebi kar tako, ako zaide v purgo.
Legel je spat. Sam je pravil, da mu je bilo, kakor da
mu nekaj ne da miru. Zdelo se mu je, kakor da mu
nekaj govori:

"Pje . . . verne duše so jutri. Ti pa imaš v kleti
mlado vino."

(Konec prihodnjšč.)

Bingelj in Lojze o resignaciji gl. tajnika.

Matthew J. Turk, glavni tajnik SNPJ., je odložil svoj urad, kot poroča v "Prosveti" z dne 16. marca to leto. Nekateri prijatelje SNPJ. je "zaskrbelo", kaj bo, kaj bo, pa so se razjokali. Prvi je odličil svoje solze Bingelj v "G.S." (Bingelj je nekoč pristopil v SNPJ., ker mu je dala službo, in jo je pustil, ko ni bilo več službe), drugi pa je zaplakal Lojze Pirc v zaključnem stavku svojega prelepega editoriala.

Mr. Matthew J. Turk pojasnjuje vzrok svoji resignaciji v omenjeni številki Prosvete s sledečimi besedami:

"Da ne bo treba nikomur si beliti glave, naznanjam ob enem, da bom začel privatno podjetje, takozvani "Real Estate Business", v Chicagu in okolici in da zato podajam mojo resignacijo."

Povedal je JASNO, čemu resignira. To je storil, "da ne bo treba nikomur si beliti glave." A tisti ki si jih hočejo "beliti" neglede kako jasno se jim raztolmači vzrok, si jih "belijo" in naredijo potem svoj vzrok, oziroma se poslužijo LAŽI.

Bingelj piše v "G.S." z dne 22. marca sledeče:

"Med čikaškimi pipci je zavladao velikansko veselje. Gl. tajnik naše največje podporne organizacije v Ameriki je resigniral. Pipčarji se je že dolgo gojena želja izpolnila. Na vsak način bo izkušala postaviti na tajniško mesto svojega pristaša, pa naj je sposoben tajniških poslov, ali ne. Saj ima svojo 'izobraževalno akcijo'. — Ta ga bo že izobrazila tako, da bo plesal, kakor mu bo godla pipčarija. Dosedanji ni maral delati tega. Zato je bil pipčariji kakor trn v peti. Kakor sem izvedel z verodostojne in dobro poučene strani, so se zbrali vsi oberpipci na veliko proslavo, ki so jo zaključili s temile besedami: Pa smo ga!"

To je "ton" najbolj "študirane" slovenskega urednika in "slovničarja", krasno zrcalo, v katerem odseva njegova "recnicoljubnost, bezniški žurnalizem in pa "ljubezen" do poštenja.

Lojze Pirc pa je izrazil svoja čustva v "A. D." z dne 25. marca s sledečimi solznimi utrinki:

"Kot se čita v uradnem glasilu S.N.P.J. Jednote, je glavni tajnik dotične Jednote, Mr. Mathew Turk, ki je deloval 17 let v glavnem uradu Jednote, resigniral od svojega urada kot glavni tajnik. Kdor pozna razmere v gl. uradu omenjene Jednote, ta se ni nič začudil. Do preloma je moral priti prejalisej. Mr. Turk je bil menda edini v gl. uradu, ki se ni hotel podati pritisku socialistov, ki imajo prvo in zadnjo besedo pri S. N. P. Jednoti. Svoj urad je vrnil točno, pošteno, nepristransko, upeljal je sistem pri Jednoti, ki kaj velja, bil je zmožen, odkrit značaj, kakoršnih bi v gl. uradu omenjene Jednote še več potrebovali. S. N. P. J. zgubi z njim svojega najboljšega uradnika."

Pirc je torej vsaj dostojnejši v svoji pisariji, a tudi on namigava, da je vzrok resignaciji drugi, in ne tisti ki ga je navedel Mr. Turk sam. Nekega dne bo prišel še Bartulovič in se bo razjokal enako kakor

Lojze. Čudna trojica! V koliko je Matthew takih pohval vesel, to temu piscu ni znano, znano pa mu je, da jih ni nikomur nevoščljiv, toda zase bi jih s protestom odklonil. Zmiraj je boljše, če te ne hvali slaba družba. — F. Z.

"Kikanje", ki je brez pomena.

Anton Jurca, Detroit, Mich.

Pregledujemo poročila iz naselbin v raznih listih, in skoro vsa so enaka, pa bila iz industrijskih ali rudniških, oziroma premogovniških krajev. Od nikoder se v teh listih ne čuje nič dobrega. Če hočemo "novice" o prosperiteti, o zaposlenosti in o "pojemanju" brezposelnosti (toraj jo vsaj priznajo!), tedaj je treba pogledati v "metropolitanske" časopise. Ostali listi, v katere dopisujejo delavci, pa so polni poročil o slabih delavskih razmerah, nizkih plačah in o slabih časih. Vsakdo se čez kaj pritožuje in koga kritizira.

Premogarji kritizirajo in "obsojajo" Lewisa, predsednika U.M.W., češ, on je kriv, da unija peša, in da prihaja celo v nevarnost skrahiranja.

Lewis je bil izvoljen z veliko večino na splošnem glasovanju, dasi se je proti njemu vršila velika kampanja. Ne trdim, da se pri tem glasovanju niso vršile nepravilnosti. Verjetno je, da so se. A vzlic temu je imel tako večino, da so v tolikšnem obsegu volilne goljufije izključene. Večina organiziranih premogarjev je torej na njegovi strani. Prišla je konvencija organiziranih premogarjev, in mu je povišala plačo, menda zato, ker je unijo skoro uničil. Ni tukaj vprašanje, kaj in kdo da je Lewis, ampak vprašanje je, če ima kikanje, katero je brez organizirane, konstruktivne akcije, sploh kakšen pomen.

Veliko kritike in kikanja je naperjenega tudi proti predsedniku A.F.L. Wm. Greenu. Pravijo mu, da je kapitalistični podrepanik, da mu delavski interesi niso pri srečju, pač pa, da je naklonjen buržvaziji.

Ali se je Green sam proglasil za predsednika A.F.L.? Ali je bil ponovno izvoljen v ta urad na seji delničarjev kakega ameriškega trusta, ali na konvenciji unij? Izvolili so ga delegatje unij, in to brez da bi imel kako opozicijo. Zares, čudno, da so delavci, in to celo taki ki so že leta in leta v delavskem gibanju, toliko neprevidni, da izvolijo za predsednika federacije človeka, ki deluje proti njim. Ali pa so morda kikanji kje v zmoti?

Čemu valiti krivdo samo na "voditelje", če se je najde lahko veliko bližje, takorekoč na pragu? Delavstvo ima volilno pravico, in ono je tisto, ki izven izrazito poljedeljskih okrajev odločuje, kdo bo v političnih uradih. Ono je tisto, ki odločuje, kakšni delegatje ga bodo zastopali na konvencijah unij. Ono je tisto, ki odloča, kdo bo v odborih unij!

Zmajuješ? Nè verjameš? Praviš, da ne vem, kako se "voli" v unijah? Vem. Ampak kdo je odgovoren za take slučaje? "Voditelji", ali brezbrizno, nevedno delavstvo, ki brezplodno kritizira in nič ne misli?

Kaj povzroča brezposelnost, nadprodukcijo, nizke plače, dolge delovne ure in podobne socialne hibe? Če bi delavec hotel o tem razmišljati, pa bi razumel in bi pronašel, da je treba odpraviti vzroke. Tovarne se grade, stare se večajo. Naseljevanje iz Evrope je skoro ustavljeno, ali ulice so vzlic temu polne brezposelnih

delavcev. Čemu? Ker je produkcija mehanizirana. Novi stroji — vedno novi in vedno bolj izboljšani stroji. Največji talenti v tehničnem svetu so vposeljeni v študiranju, kako pomnožiti produkcijo s čim manj delavskimi močmi. Tako so delavci postali le kolesa v mašineriji. Dobiček se veča — za lastnike. Moderna tehnika je blagoslov — za lastnike. A delavci, katerim bi vse to lahko največ koristilo, imajo — brezposelnost, majhne plače, in nečloveško priganjanje pri delu, kadar so zaposleni. So izjeme, toda pravilo je tako. Zelo veliko kikaajo, kajti umevno je, da z razmerami niso zadovoljni. A vse kikanje nič ne izda, ker ne napravijo nobenega drugega koraka. Glasujejo za kandidate, ki jih jim postavijo gospodarji. Za unijo pravijo eni, kaj mi hoče, drugi, saj so vse skupaj za nič, tretji, vsi so za graft, in četrtemu, ki je v manjšini, pa je hudo ko vidi tolikšno nevednost med svojimi brati.

Pred desetimi leti je bilo svetovno klanje še v polnem zamahu. Milijone ljudi, delavcev in kmetov, je bilo oboroženih, in so klali drug drugega noč in dan. Kikarji pa so zabavljali čez vladarje, ministre in druge visoke gospode. A kdo so bili tisti, ki so vpili navdušenja, kdo so bili tisti, ki so stali pri topovih, se drenjali v trenčih in prezebali, bili gladni in žejni, a so vztrajali v klanju štiri leta, če jih ni preje zadela "sovražnikova" kroglja, ali jih predrl "sovražnikov" bajonet, ali jih zadušil "sovražnikov" plin? Bili so delavci in kmetje. Če bi znali misliti, bi ostali doma in ukazali diplomatom vseh dežel, da naj rešijo spore sporazumno v prid splošnosti. Toda ali se je ljudstvo iz prošle vojne morije kaj naučilo? Še ni deset let po svetovni vojni, pa se države spreminjajo v karnarne bolj kot kedaj poprej. Armade so mobilizirane, vojne mornarice pripravljene, zračne flote čakajo preizkušnje, grade se utrdbe, v laboratorijih izboljšujejo strupene pline, diplomatje pa izmenjavajo note, v katerih groze, svare in lažejo. Za kulisami intrigirajo. Vsi streljajo ptico miru. Orel militarizma frfota in izziva. Municije je cele gore. Treba le iskre, pa bo zagrmelo. Kdo danes še veruje, da je bil umor Franc Ferdinanda v Sarajevu vzrok svetovne vojne? Bil je le iskra, ki je padla v smodnik militarizma in ga užgala.

Ali se ljudstvo briga, kaj se godi okrog njega? Da, se, nekateri. A večina se za to rožljanje sabelj ne zanima, oziroma, se celo navdušuje. V šolah, v kino gledališčih in povsod slave masi militarizem, in masa ploska "svoji" armadi. Potem, ko bo pozvana, da plača stroške v krvi in denarju, bo kikalala in govorila o "izdajstvih" — socialistov.

Treba je braniti domovino! Priznam, da je vredno braniti vsako stvar, ki ti je koristna, in ki je tvoja. Toda čemu naj Amerikanci branijo svojo domovino tam kjer jo nimajo? Kaj naj iščemo v Nikaragvi, na Kitajskem, v Mehiki, Haiti itd.? Ameriška lastnina in ameriška življenja so v nevarnosti.

A tako? Hmmm.

Toda, kaj pa, če bi pogledali takole kak ameriški list. Čitate o ropih in umorih, o ropadih na banke, na "pay rolls" itd. Kje? V Chicagu, New Yorku, Clevelandu, Detroitu in drugih ameriških krajih. Življenje Amerikancev in njihova lastnina je veliko bolj v nevarnosti v Zedinjenih državah, kakor pa tam, kjer jo "varujejo" ameriške čete in vojne ladje. Če bi mehiški roparji napadli kak bančni zavod v Mehiki, ki ga lastujejo ameriški bankirji, bi to pomenilo resno vojno nevarnost. Ako bi mehiški roparji napadli klerke kake ameriške kompanije v Mehiki in jim vzeli

"pay roll", bi vlada takoj zagrozila, da bo poslala svoje čete v Mehiko, da varujejo ameriške interese. Preglejmo vsaki dan ta ali oni dnevnik, in videli bomo, da so življenja Amerikancev veliko bolj protektirana v tujih deželah kakor v domači. Čemu torej to hujskanje na vojno? Zato, ker hočejo ameriški "interesi" s pomočjo sile te dežele gospodarsko zasužnjiti vse manjše na tem kontinentu in kjerkoli mogoče. V Chicagu je bilo v preteklem letu ubitih v avtomobilskih in drugih nezgodah, v pobjah in v roparskih napadih več Amerikancev, kakor pa znaša število Amerikancev, ki živijo v Nikaragvi. Ali naj napovemo vojno Chicagu, ker ne protektira "ameriške" interese in življenja Amerikancev? Ako bi jo, bi bil to veliko bolj upravičen korak, kakor pa je ameriška invazija v Nikaragvo.

Ni treba drugega kakor trezno misliti, pa ti je vse to jasno. Izprevideti moraš, da so gospodarji vzeli v zakup tvoj razum, in da mislijo zate tako, kakor je njim v korist, neglede, koliko si ti radi tega na škodi. Čemu ne bi mislil s svojim razumom sam, sebi in sebi enakim v prid? Če to storiš, vidiš, da je tvoja moč zapopadena v organizaciji, strokovni, združni in politični. Pa se je bojiš, odrekaš se odgovornosti, in se braniš dela, ki bi ti koristilo. Imaš socialistično stranko. Bila bi ti v neprecenljivo korist, če bi osvojil njen program, se ji pridružil ter delal v njenih vrstah za koristi človeštva. Pa si zunaj in kikaš. Imaš priliko čitati delavsko literaturo. Odrekaš jo, in čitaš, kar ti ponujajo gospodarji. Imaš socialistične liste, in niti ne veš, da izhajajo, ne zanimaš se zanje, in bereš ter podpiraš liste, ki so jih ustanovili gospodarji, zato da kujejo z njimi profit in te ob enem obdrže v nevednosti. Ti pa "kikaš in kikaš", a sebe ne vidiš.

Čul si o socialistih, a še predno si se poučil kdo so in kaj hočejo, si jih že kritiziral. Nekje so ti pravili — morda je bilo na "narodnih" shodih, morda je bilo v cerkvi, morda v delavnici, bral si v vsakovrstnih listih, da so socialisti sami vrhovi v napolčloveški podobnosti — in ti si potem to trdil naprej in se kregal z delavci, ki so ti hoteli dopovedati, da bi moral biti i ti socialist. Gospodar te je bil vesel, kajti česa se naj boji, dokler ima toliko zvestih hlapcev!

Vprašuješ: kaj pa je socializem že dobrega storil? Veliko! Ti si na svetu nekaj let. Tvoj spomin, če se nisi za ničesar zanimal, sega nekaj let nazaj, in od tedaj je zate postanek sveta. A svet je bil že preje, davno pred teboj. Tudi borbe za pravico človeka, za resnico in svobodo so veliko starejše kot ti. Marsikakšno pridobitev so socialisti v teku desetletij pravične borbe izsilili od gospodarjev. Dvignili so delavski razred na stopnjo ljudi, in priborili so delavcem razne civilne pravice, ki so se jim pred par desetletij zdele še nedosežne. Delavec je bil delavec, brezpraven, brez državljanskih pravic, zaznamovan suženj, katerega edina dolžnost je bila sprejemati ukaze in jih izpolnjevati. A to se je po zaslugi socialističnega gibanja spremenilo in se še spreminja. Evolucija gre svojo pot, in z njo sporedno borba socialističnega delavstva za novi družabni red. Veliko je bilo žrtev, tisoči so padli, tisoči so bili mučeni in umrli v ječah, stotisoči so bili preganjani, a borba se je nadaljevala.

(Konec prihodnjšč.)

Nekateri ljudje govore o akciji mase; ali preveč jim je, da bi pridobili le enega člana za socialistično organizacijo.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

CLINTON NEKDAJ IN SEDAJ.

CLINTON, IND. — Moderna poslopja, lepa razpodelba tlakovanih cest, trgovine, kinogledališča, bančna poslopja in "up-to-date" prometna sredstva pričajo o nekdanji prosperiteti tega mesta. Prišle so za ta kraj posebne razmere in so mu ustavile pot. V clinton-skem okolju je do trideset premogovnikov, ki so nekoč stalno obratovali, sedaj pa le po nekaj mesecev v zimski sezoni. Neurejenost premogokopne industrije je glavni vzrok propadanja nekdanj živahnega mesta. Delavci se stalno izseljujejo. Mnogo Slovencev, ki so bivali v tem kraju leta, so odšli, da si drugod poiščejo eksistenco.

Na društvenem polju ni napredka radi istega vzroka. V pretekli zimski sezoni ni bilo nikakih naših veselic, razun ene maškarade, ki jo je priredilo žensko društvo. To znači, da so ženske pogumnejše kot moški, kajti tudi one imajo skrbi, posebno v "slabih časih", a vzlje temu so si mislile: Malo zabave pa mora biti!

V Clintonu obstoji že dolgo klub št. 41 JSZ. Ko je bila naselbina na svojem višku, je bil tudi klub aktivnejši. Vsako leto prireja s sodelovanjem drugih socialističnih skupin prvomajske slavnosti. Ko je bilo socialistično gibanje v Zed. državah v predvojni dobi v svojem razmahu, ko je med premogarji bilo več življenja in manj poparjenosti, takrat je bil v Clintonu prvi maj res praznik. Delavstvo je korakalo po ulicah z godbo na čelu in rovi so počivali. Tej tradiciji skuša ostati zvesto, in še vedno igra po ulicah na prvega maja godba, zanjo pa korakajo tisti, ki vedo, da ni še vseh dni konec.

Klub št. 41 priredi prvomajsko slavnost tudi letos s sodelovanjem italijanske skupine in pa kluba št. 238 na Universalu. Imeli bomo shod v Micca Hall v Clintonu, in potem piknik na Topolovškovi farmi. Glavni govornik bo naš stari borec s. Jože Zavertnik, urednik "Prosvete".

Na to prvomajsko manifestacijo, ki znači vero v življenje in v silo delavskega ljudstva, so povabljeni tudi naša napredna društva v Clintonu, Blanfordu, Indianapolisu, Shirkievillu, Terre Haute in Universalu.

To bo naš praznik, naš shod, naša zabava, zato vas vabimo, da pridete vsi, da pokažemo da smo solidarni, in da smo zvesti ter da se ne bomo udali brezbriznosti. Prvega maja vsi na Clinton! — J. R. S.

SEDANJOST IN BODOČNOST SOCIALISTIČNE STRANKE.

HERMINIE, PA. — V nedeljo 20. marca sem se s sinom udeležil seje okrajne organizacije soc. stranke v Greensburgu. Razpravljali smo največ o problemu, kako pojačati strankine postojanke in napraviti iz njih močno politično enoto. Pri zadnjih kongresnih volitvah naša stranka ni dobila po zakonu določeno število glasov, da si bi ohranila pravico do svoje rubrike na glasovnici, zato potrebuje sedaj peticijske podpise za svoje kandidate, ta način pa zahteva mnogo truda, časa in z njim v zvezi so tudi stroški. V našem okraju (county) potrebujemo 600 podpisov za

nominiranje svojih kandidatov. Primarne volitve bodo septembra to leto. Sklenjeno je bilo, da podpise dobimo in da gremo z delom za stranko naprej kolikor največ nam dopuščajo naše moči. Dobro bi bilo, če bi tudi kluba v Westnewtonu in Latrobe tesnejše sodelovala z okrajno organizacijo. V tej county imamo tri oziroma štiri angleške socialistične lokale, in nobeden nima mnogo članov. Zato je v teh časih reorganizacijskega dela nujno potrebno, da sodelujejo vsi sodrugi. Organizacija v Allegheny County priporoča, da naj bi stranka sempatam poskrbela, da bi ta ali oni dober socialistični govornik govoril na radio. Toda to stane. Radio postaja zahteva \$600 za enourni govor. Naš okraj je v ta namen pripravljen prispevati kolikor more. Čuditi se je požrtvovalnosti naših sodrugov. Majhni kakor so naši lokali, podpisujejo finančno vsako akcijo, bodisi strankin list American Appeal, akcijo za Debs Radio Memorial itd. Na seje okrajne organizacije nas prihaja okrog sedem članov. Izdatki te skupine za strankine aktivnosti so izredno visoki. Najemnina za prostor, v katerem zborujemo, je \$3 od seje. Kajne, jako veliko, a ni pomoči, pred letom pa smo plačevali \$8 od seje! Tedaj smo zborovali še v Irwinu.

Sodrug, ki so na čelu strankinega delovanja v teh za delavski pokret v Ameriki najtežjih časih, drže ogrodje organizacije pokonecu, in pride čas, ko bo iz tega ogrodka nastala močna stranka ameriškega delavstva. To je aktivnim sodrugom v zadoščenje, da ne delajo zamanj.

Nasprotniki, ki žele da bi socialistične stranke ne bilo, pravijo, da jo ni. Če bi je res ne bilo, bi jim ne bilo treba reči, da je ni. Sedaj jo taje zato, ker vedo, da je še tukaj, in da se sentiment med delavstvom prej ali slej gotovo spremeni nji v prilog. Vi pa, ki ste zavedni delavci, ki hočete ostati v vrstah aktivnih sodrugov, deluite, da bomo šli navzgor, samo navzgor. — Anton Zornik.

O COLLINWOODSKEM SVOBODOMISELSTVU.

COLLINWOOD, O. — Bili so časi, ko smo bili v Collinwoodu izredno svobodomiseln in tudi socialisti ob enem. Taka je bila moda. Kdor ni bil s temi, je bil proti njim, in ni se mu godilo prijetno, kadar je prišel v razgreto družbo. Koliko pridušanja je bilo! Če je bil "svobodomislec" posebno goreč, je bila njegova "takojšnja" zahteva, cerkve podreti in farje pobesiti. Kako gromko!

Ustanovljena je bila celo podružnica nekake svobodomiseln zveze, katera je imela svoj stan pri listu katerega urejuje propalica, ki mu pravite Bingelj. Tudi ta nesrečni Bingelj je tak svobodomislec, da je ustanovil pred nekaj meseci svobodomiseln zvezo, kakor smo brali, ne vemo pa, kaj se ji je zgodilo, ker ni nič več glasu o njej. Čudna so pota slovenskih "svobodomislecev"! Zabavlja in plete vrv za farja, če se pa poroči, ako se mu narodi otrok, ali če se ga loti nevarna bolezen, pa pokliče prav tistega farja, proti kateremu je najbolj razgrajal. Če pa ga je bilo "špot" pred ljudmi, tedaj se je peljal na drugi konec mesta, magari v dežju, in je prejel "zakramente". Poznani so mi navdušeni "svobodomisleci", ki so se dušali,

kakor tisti v "Ljubljanskih tipih", da jih ne premakne nobena stvar, in so prisegli, da se dajo po smrti sezgati namesto pokopati. Prisege seveda niso držali — nobeden tistih, ki se je rotil kako in na kakšne načine bo pokazal svoje svobodomiselstvo.

V teku časa, ko so prišla leta, so se nekateri zelo zelo spremenili, in komaj komaj se še zadržujejo, da ne bi šli opoldne v farovž.

Ostali so še samo socialisti. Ti se niso nikoli toliko navduševali za "klanje" farjev, in vedno so skušali ljudem dopovedati, da vere za delavstvo niso problem. Med kapitalisti so pripadniki vseh ver, in med njimi je — pravijo tako — zelo veliko prostozidarjev. Vsi skupaj so edini, da hočejo čimvečji profit. Velik profit pa naredo, če izkoriščajo delavce. In izkoriščajo vse delavce vseh ver in vseh narodnosti. Ne vprašajo delavca, če je svobodomislec, katoličan, protestant ali pripadnik kake druge vere, niti ga ne vprašajo, če je pristaš "svobodomiselne" zveze ki jo je ustanovil Bingelj, pač pa ga zelo radi vprašajo, če ni morda "radikalec", socialist, boljševik. Bodi veren, pravi svobodomiselni kapitalist delavcu, ker mu je za profit, in zato mu tudi ukazuje: Socialist pa ne smeš biti!

Poznani so mi "svobodomiselni" rojaki, ki so se zaklinjali, da ne marajo s cerkvijo nobenega opravka, da se ne bodo poročili cerkveno, da svojih otrok ne bodo krstili. Pa je prišla nevestica zala, svobodomiseln fant se je zaljubil vanjo, in ji rekel, vzela se bova. Poročila pa se bova na kortu. Nak, v cerkvi, ali pa nič. In njena je obveljala. Fant je šel v cerkev, in sram ga je bilo, ker je vedel, da je prelomil prisego. Tudi se je dogajalo, da je bilo dekletke svobodomiselno, pa je prišel fant, ki je bil "veren", se zaljubil, in ker ni šlo drugače, je šlo "po cerkveno". Tudi se je dogodilo, da je kak ženin poskušal pregovoriti svojo nevestico zlatu, da je poroka na kortu veliko ceneja kakor v cerkvi, in ravno tako dobra. Če se ni udala, in če ga je še spomnila, "kaj bodo pa ljudje rekli," posebno če so starši v starem kraju, pa sta spoznala, da bo še najboljše, če gresta v cerkev. Veliko porok je že bilo — ene v lepem vremenu, druge v dežju, pa kaj bi tisto!

Svobodomiselstvo med Slovenci v Ameriki je predmet, ki je silno poceni. V Clevelandu je precej veljakov, med njimi npr. Lojze, ki so bili "svobodomisleci". Nekateri so bili celo socialisti ob enem. A se je vse spremenilo, in Lojze agitira za novo cerkev sv. Vida, pa tudi v Collinwoodu so "svobodomisleci", ki se trudijo, da dobi tukajšnja fara nov hram, ker je sedanji — no — ker so pač drugi časi in so prisege pozabljene. — *Resnicoljub.*

SHOD V GLENCOE.

GLENCOE, O. — V četrtek 31. marca pride na Glencoe sod. Vineenc Cainkar, gl. predsednik S. N. P. J., na svojem potu v Bridgeport (Boydsville), kjer bo shod društev SNPJ, dne 1. aprila.

Sod. Cainkar bo govoril na shodu v Glencoe 31. marca ob 7. zvečer, katerega se udeleži članstvo kluba št. 2 in društva SNPJ. V naši sredi bo dobrodošel! — *Nace Žlemberger.*

SEJE KLUBA J. S. Z. V GIRARDU, O.

GIRARD, O. — Seje soc. kluba št. 222 J. S. Z. se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7 uri zvečer v Slovenskem Narodnem Domu. Delavci to je vaša organizacija, pridružite se ji! Naš klub ima tudi lepo zbirko knjig. Izposojajte si jih!

TAJNIŠTVO.

ŽALOSTEN DOGODEK.

BARBERTON, O. — Teško mi je poročati o nesreči, ki je zadela sodruga Matt Močnika. Dne 18. marca mu je preminula soproga v Springfield sanatoriju. Stara je bila šele 24. let. Bolehala je na sušici. Njeno zdravstveno stanje je šlo navzdol največ vsled smrti dveh hčerk. Ena ji je umrla 11. septembra in druga 8. decembra prošlo leto. Zelo ji je bilo hudo, in v tem duševnem trpljenju se je je lotila omenjena bolezen, kateri se ni mogla upreti.

Tukaj zapušča soproga in hčerko, ter starše, brate in sestre.

Sodrug Močnik se je priselil v Barberton pred tremi leti. Je član kluba št. 232 ves čas, in tudi njegova pokojna soproga je bila zvesta, aktivna članica naše organizacije. Smrt pokojnice ne občutijo samo njeni sorodniki in znanci, ampak tudi klub št. 232. Bila je še tako mlada, pa je morala oditi od nas. Nam vsem je bilo hudo. Končala je svoje delo, in preminula v velikem trpljenju, mi pa jo ohranimo v blagem spominu. Njenim sorodnikom izrekamo naše sožalje. — *John Jankovich.*

ZABAVA DRUŠ. SLOVENSKI DOM ŠT. 86 SNPJ. V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Kot vsa druga društva in klubi, tako prireja od časa do časa zabave društvo "Slovenski dom" št. 86 SNPJ. Prihodnjo bomo imeli v soboto 9. aprila v Fleiners Hall, 1638 No. Halsted St. Pripeljete se lahko z elevated, North Ave. ali pa s Halsted St. karo, in tudi več drugih vozi v bližini. Omenjena dvorana je samo nekaj korakov severno od North Ave. na Halsted Streetu, torej jo je zelo lahko najti. Slovenskih priredb je bilo že mnogo v nji.

Ker imamo za spremembo to veselico na north side, in ker naše priredbe niso pogoste, pričakujemo, da nas posetite v velikem številu, posebno še članstvo bratskih društev. Vstopnina je samo 50c, orkester pa bomo imeli prvovrsten. Okrepčila bodo preskrbeli člani in članice društva, torej se lahko zanesete, da bo postrežba izborna. Na svidenje dne 9. aprila ob 8. zvečer v Fleiners Hall. — *Veselični odbor.*

DNE 2. APRILA V MOON RUN!

MOON-RUN, PA. — Dne 1. aprila bo praznik premogarjev. Klub št. 175 JSZ, v tej naselbini ga bo obhajal s posebno priredbo v soboto 2. aprila, katera se prične ob 7. zvečer. Kot vse izgleda sedaj ko to pišem, je stavka neizogibna. Prične se 1. aprila; pogodba med unijo in operatorji poteče 31. marca.

Sodrug in somišljeniki, pridite na to priredbo v čimvečjem številu, in pokažimo, da smo složni in solidarni in da se bomo borili za svoje pravice. Kot govornik nastopi ob tej priliki sodrug John Terčelj iz Strabane, Pa., ki nam bo razložil namene in cilje soc. stranke in pomen praznika premogarjev.

Vstopnina za moške je 75c, in za ženske 25c. Upamo, da nas dne 2. aprila zvečer posetite v čimvečjem številu. — *Odbor.*

DOMAČA ZABAVA PEVSKEGA ZBORA "SAVA".

CHICAGO, ILL. — V soboto 9. aprila bo imel v spodnji dvorani SNPJ. pevski zbor "Sava", odsek kluba št. 1, domačo zabavo. Vstopnina je samo 35c. Igral bo dober orkester, in zbor bo poskrbel, da zadovolji udeležence v vseh ozirih. — *P. O.*

PRVOMAJSKA PROSLAVA KLUBA ŠT. 1.

CHICAGO, ILL. — Na svoji redni seji dne 25. marca je klub št. 1 izvolil poseben odbor, katerega naloga je aranžirati program za klubovo prvomajsko proslavo, ki se bo vršila v nedeljo 1. maja v dvorani SNPJ. V tem odboru so Andrew Miško, Donald J. Lotrič in Chas. Pogorelec. Vprizorjena bo ena slovenska in ena angleška igra, podrobnosti pa bodo objavljene v prihodnjem naznanilu. Na sporedu bodo nadaljepevske točke, ki jih bo izvajal naš pevski zbor "Sava", dva govora (angleški in slovenski), godbene točke in deklamacije. Vstopnina bo 75c kot običajno. Po programu sledi plesna zabava. Vstopnice se dobe pri tajniku kluba v uradu JSZ. in pri članih in članicah kluba.

Po izčrpanem dnevnem redu je sledila razprava o predmetu "Slovenski domovi in socialistično gibanje", o katerem je referiral s. Frank S. Tauchar. On je zastopal mnenje, da je slaba taktika, če se sodrugi ne udeležujejo akcij za gradnjo slovenskih domov in ne sodelujejo v njih. Naši klubi kakor tudi posamezni sodrugi bi morali delovati v vsaki skupni akciji takega značaja, kakor so npr. slovenski domovi v naših naselbinah. Več sodelovanja v tem oziru bi bilo koristno tudi za pokret, in ne samo za cilj, katerega zastopajo kampanje za gradnjo slovenskih domov. Vsaka naselbina potrebuje poslopje, ki tvori centrum njenih družabnih in prosvetnih aktivnosti. In drugo: **DOLŽNOST NAŠA JE, DA DELUJEMO MED MASO.** Mi moramo iti med ljudstvo, delovati med njim, in ga na ta način pridobiti ZA RAZUMEVANJE naših načel.

V razpravi, ki je sledila referatu, je večina naglašala svoje staro stališče, ki je: mi smo za sodelovanje v akcijah za slovenske dvorane edino ako so pogoji, da je stvar izvedljiva. V Chicagu takih pogojev ni. Mi ne nasprotujemo tistim, ki verujejo v izvedljivost svoje akcije, a nasprotujemo, da se bi trošile moči našega kluba za stvar, o kateri smo uverjeni, da ne bo uspela. Smo za agitacijo med ljudstvom in se ne zapiramo med štiri stene. **AKTIVNOSTI KLUBA ŠT. 1 TO DOKAZUJEJO.** — Sodrugi Aleš je izvajal, da so naši sodrugi delovali v marsikakšni naselbini kakor nihče, da so dosegle svoje domove, oziroma si zgradile dvorane, in v večina slučajih se je izkazalo, da so pri tem oslabili, ali pa celo uničili svoje klube, domovi pa so prišli v posest konservativcev in nazadnjakov. Mi imamo dovolj dela, če ga hočemo opravljati, ne da bi iskali priložnosti delati štafažo nasprotnikom delavskega gibanja. Čimbolj se bomo oprijeli te taktike, toliko bolj bo za naš pokret. Nasprotniki nas hočejo v takih akcijah za delo, a vodstvo in kontrolo hočejo zase. To se je pokazalo v vsej svoji resnici že v marsikakšnem slučaju. Slovenski socialisti (ameriški) so zgradili že marsikaj ne da bi dali koncesije načelnim nasprotnikom socialističnega gibanja. In kolikor bolj se bomo izogibali neplodnega dela, toliko boljše bo za naš pokret.

Sodrugi Tauchar je dejal na razne ugovore proti stališču ki ga je zagovarjal v svojem referatu, da ni dobro, če se uvede med nami tradicija, da je treba zapreti naša vrata pred vsemi, in da poskušamo biti sami zase. Naše gibanje bi si s tem izoliranjem preprečilo dobivanje novih somišljenikov, postalo bi izolirano, in lahko se bi dogodilo, da bi ostali le še kot sekta, na katero bi javno mnenje ne polagalo nobene važnosti.

V tej diskusiji je sodelovalo precej članov in je bila poučna, neglede v koliko je bila potrebna.

Ob tej priliki naj še omenimo, da bo imel naš pevski zbor "Sava" v soboto 9. aprila domačo zabavo v dvorani SNPJ., in dne 22. maja svoj koncert v isti dvorani. — P. O.

NAZNANILO PITTSBURŠKIM SODRUGOM.

PITTSBURGH, PA. — Članstvu kluba št. 131 JSZ. naznanjam, da se vrši prihodnja seja v nedeljo 3. aprila v Slovenskem domu. Prične se točno ob 1. Potrebno je, da se je udeležite polnoštevilno, in da pridete pravočasno. Po naši seji bo glavna letna seja Doma. Privedite na klubove sejo tudi somišljenike. — John Ban, tajnik.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH NAŠIH ORGANIZACIJ.**APRIL.**

MOON RUN, PA. — Veselice kluba št. 175 v soboto 2. aprila. To bo ob enem praznovanje praznika premogarjev, ki bo 1. aprila. Govoril bo John Terčelj.

RENTON, PA. — Klub št. 232 JSZ. priredi domačo zabavo v soboto 2. aprila pri sodrugu J. Zamanu.

SHEBOYGAN, WIS. — Klub št. 235 JSZ. vprizori v nedeljo 10. aprila ob 7:30 zvečer veseloiigro v treh dejanjih "Pri belem konjičku".

CHICAGO, ILL. — Organizacija št. 20 JSZ. bo imela v nedeljo 10. aprila v Narodni dvorani na So. Racine Ave. veliko priredbo. Sodeloval bo tudi pevski zbor "Sava". Pričetek zabave popoldne. Program zvečer. Na sporedu govori, deklamacije in koncertne točke.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 10. aprila koncert pevskega zbora "Zarja". Vprizorjena bo opereta "Kovačev študent".

MILWAUKEE, WIS. — Soc. pevski zbor "Naprej" vprizori v nedeljo 10. aprila v S. Side Turn Hall Cankarjevo dramo "Hlapci" v 5. dejanjih.

CHICAGO, ILL. — Predavanje v petek 29. aprila v dvorani SNPJ. Predava dr. Greer.

WAUKEGAN, ILL. — Prvomajska proslava kluba št. 45 v soboto 30. aprila v Slov. narodnem domu.

MAJ.

CANONSBURG, PA. — Prvomajska slavnost kluba št. 118 v dvorani društva SNPJ. Govori in druge točke.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 1. maja prvomajska slavnost v dvorani SNPJ.

CLINTON, IND. — Klub št. 41 priredi s sodelovanjem drugih socialističnih skupin prvomajsko proslavo v nedeljo 1. maja, na kateri bo govoril slovensko sod. Jože Zavertnik.]

BRIDGEPORT, O. — Zborovanje vzhodnoohijske konfernce JSZ. v nedeljo 1. maja.

SHEBOYGAN, WIS. — Konferenca JSZ. v nedeljo 8. maja. Pod njeno okrožje spadajo klubi in društva Izbobraževalne akcije JSZ. v Severnem Illinoisu in južnem Wisconsinu.

COLLINWOOD, O. — Konferenca J. S. Z. v nedeljo 22. maja. Dne 21. maja veselica. Dne 22. maja, po zborovanju shod.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 22. maja koncert soc. pevskega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

Poročilo s canonsburške konference J. S. Z.

No konferenci JSZ. za zapadno Pennsylvanijo, ki se je vršila v nedeljo 27. marca v dvorani društva Postojnska jama SNPJ. v Canonsburgu, je bilo zastopanih 14 klubov in deset društev Izobraževalne akcije JSZ. Vseh udeležencev je bilo sedemdeset — ena najboljša obiskanih konferenc, kar smo jih imeli v tem kraju.

Posebno važnost je imela ta konferenca, ker se je vršila le nekaj dni pred 1. aprilom, na katerega se prične stavka premogarjev.

V svrhu, da se olajša razprave in da se pride do čimboljših zaključkov za bodoče delo, so bili gotovi sodrugi delegirani, da predložijo referate vsaki o določenem predmetu. Louis Britz je podal referat z ozirom na stavko premogarjev, ki se je tikal predvsem razmer med jugoslovanskimi, odnosno slovenskimi premogarki v naselbinah zapadne Pennsylvanije. John Česnik je referiral o ustanovi v JSZ., ki deluje pod imenom "Izobraževalna akcija" in ki zasluzi mnogo več moralne in gmotne podpore med našimi naprednimi društvi kakor jo dobi. Jako važen je bil referat sodruga John Terčelja o delavskem časopisju, katerega je priredil z ozirom na kampanjo za 2,000 naročnikov več Proletarcu.

O vseh teh stvareh so zborovalci razpravljali in sprejeli sklepe, katere bodo sodrugi izvajali z vsemi svojimi močmi. Canonsburška konferenca je izvolila tri člane, ki jo bodo zastopali na konferencah društev SNPJ. v času dokler bo trajala stavka, in ravno tako, ako bodo obdržavale konference društva SSPZ. V ta odbor so izvoljeni, Louis Britz, Marko Tekaučič in John Langerholc. Ti trije so ob enem člani odbora Konference J. S. Z. Za tajnika Konference je bil ponovno izvoljen s. John Terčelj. Bodoče zborovanje se vrši na Moon Runu v teku treh mesecev, če potrebno, še preje. Več bo razvidno iz zapisnika in drugih poročil.

"PRI BELEM KONJIČKU" V SHEBOYGANU.

SHEBOYGAN, WIS. — Dramski odsek kluba št. 235 JSZ. vprizori v nedeljo 10. aprila ob 7:30 zvečer v Fludernikovi dvorani splošno znano šaloigro v treh dejanjih "Pri belem konjičku", ki se vrši na Bledu v času, ko se je narodnjaštvo pričelo izkazovati v narodnih izdelkih — npr., narodno milo, narodne testenine, narodne vžigalice itd.

Na Bledu pa ima gostilno, ali skoro bolje, hotel, zala, brhka Meta, ki ji ni toliko za te narodne stvari, pač pa pridno išče ženina, in vsled tega svojega iskanja povzroči nepravilne in bolečine marsikomu — ostalo pa boste videli na dan predstave.

Imena igralcev in nekaj drugih podrobnosti priobčimo v naslednji številki tega lista. — *Dramski odsek kluba št. 235 JSZ.*

Kaj zahteva premogar?

Premogar v sedanji borbi ne zahteva povišanje plače, pač pa, da se mu ne sme znižati. To je skromna zahteva.

Delo premogarja je nevarno! Tisoče in tisoče je bilo že ubitih, na stotisoče poškodovanih in pohabljenih za vse življenje. Skoro vsak premogar ima kje kako znamenje — brazde, črne lise itd. — ki razglasa, da je že bil v bitki — za življenje.

Če bi bila ekonomska uredba poštena, bi naravni zakladi ne donašali bogastva posameznikom in gorje tisočerm. Bila bi izrabljana v interesu splošnosti, delavce pa bi družba plačala po vrednosti njihovega dela in skrbela za njihovo blaginjo in za njihovo varnost pri delu.

Taka bo ekonomska uredba pod socializmom.

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 23. marca 1927.

Navzoči od eksekutive, Frank Alesh, Filip Godina, F. S. Tauchar, Geo. Maslach, Fr. Zaitz. Od nadzornega odbora JSZ. D. J. Lotrich (Blaž Novak se je oprostil, ker je bil zadržan). Od nadzor. odbora slov. sekcije John Turk; tajnik Chas. Pogorelec in upravnik A. F. Žagar.

Za predsednika predlagana Lotrich in Godina. Prvi sprejme in je soglasno izvoljen.

Zapisnik prošle seje sprejet kot čitan.

Dopisi: Debs Memorial Radio Fund je poslal dva pisma. Po prečitaniu je tajnik pojasnil to akcijo, katere cilj je postaviti E. V. Debsu spomenik v obliki močne radio postaje, ki bi stala na podlagi proračunov četrtilijona dolarjev. Ravno te zadeve, omenja tajnik, se tiče pismo kluba št. 27 v Clevelandu, ki priporoča, da JSZ. podvzame vse mogoče korake v akciji za Debsovo radio postajo. Vsa pisma se vzamejo na znanje. Sledi obširna razprava. Tauchar izvaja, da se mu zdi da je za to stvar premalo agitacije. Je treba hiteti, kajti pozneje se lahko pripeti, da nam na podlagi sedanjih določb za reguliranje radio postaj sploh ne bi dovolili jo ustanoviti. Treba je dati za uresničenje tega načrta vse naše moči. Predlaga, da izda eksekutiva JSZ. apel na vse organizacije jugoslovanskega delavstva v tej deželi, podporne in druge, da sodelujejo v zbiranju prispevkov. Apel naj priobči v vseh listih, ki so tej stvari naklonjeni. Predlog podpisan.

Turk vpraša, kaj bo z zbranimi sredstvi v slučaju, da se stvar izkaže za neizvedljivo. Pojasni se, da so v odboru vodilni predstavniki socialistične stranke in naprednih unij, in zato smo lahko uverjeni, da se bo z zbranimi sredstvi pošteno razpolagalo.

Tauchar omenja akcijo, katero je podvzel pred nekaj leti Wm. Henry v Indianapolisu za zgradbo, katera bi nosila ime The House of Debs. Svetuje, naj se poizve, kako stoji stvar glede tistega doma. Je mnenja, da je radio postaja veliko važnejša za pokret, kot pa dvorana, zato delujmo za prvo.

Maslach argumentira v prilog Tavčarjevega predloga.

Pogorelec govori o načrtu, katerega je imel v mislih, in ta je, da bi JSZ. storila od svoje strani kolikor

največ mogoče, da se zbere tudi med nami primerna vsota za akcijo, ki ima dvojni namen: postaviti spomenik Debsu, in ob enem napraviti iz njega sredstvo za širjenje idej, ki jih je Debs branil in se zanje boril. Radio postaja, kakršno ima pripravljali odbor v načrtu, bi imela veliko oddajalno moč in bi dosegla mnogo milijonov ljudi.

Predlog soglasno sprejet.

Zaitz predlaga, da se poižve, kako stoji stvar glede House of Debs v Indianapolisu, in ob enem naj se prizadetemu odboru in drugim strankinim funkcionarjem svetuje, da zbrane vsote transferirajo v Debs Memorial Radio Fund, če ni izgledov, da bo dotični dom zgrajen. — Predlog soglasno sprejet.

Prečita se pismo Rudolfa Mileka iz Črnomlja, Jugoslavija, v katerem apelira na JSZ. za gmotno pomoč, ker so ga zadele razne nesreče, kot povodenj in požar. Sprejet predlog da ker JSZ. nima nikakega pomožnega fonda, iz katerega bi se nudila pomoč v takih slučajih, naj se omenjenemu v tem smislu odgovori.

Preide se na dopise glede shodov. Žagar je mnenja, da bi se morali klubi glede govornikov obračati na glavni urad JSZ., namesto na posamezne sodruge. Eden sodrug omeni, da bo imel klub JSZ. v Clintonu, Ind., svojo prvomajsko proslavo, in je govornika dobil, toda o tej svoji akciji ni ničesar poročal tajništvu, niti glasilu JSZZ., in tako njihova priredba po krivdi kluba ni niti v seznamu priredb klubov JSZ., ki se ga priobčuje od časa do časa v Proletarcu. Tajnik prečita še pisma raznih sodrugov glede shodov, in pa pismo društva SNPJ. v New Waterford, B. C. v Novi Škottiji, v katerem pojasnjuje, da radi neugodnih razmer ne more pristopiti v Izobraževalno akcijo JSZ., dasi je v društvu mnogo socialistov.

Poročilo tajnika: Število članov in članic se suče okrog tisoč. Eni klubi so zelo aktivni in svoje delovanje razširjajo kakor največ mogoče, drugi pa so na približno isti stopnji kot običajno. Tudi razmere niso povsod enako ugodne. V Conemaugh, Pa., kot je razvidno iz naznanila v Proletarcu, so sklenili reorganizirati klub št. 5. Kakšen bo uspeh te akcije, o tem seveda ne morem poročati sedaj, a kdor pozna bivše člane JSZ., ki so bili aktivni v Johnstownski okolici, ta brez skrbi računa, da se jim stvar posreči.

Do danes je prijavilo pristop v Izobraževalno akcijo JSZ. za to leto 82 organizacij, med njimi deset klubov JSZ. Pričakujem še nadaljnih odzivov, kajti ena društva pošljejo poročila o pristopu zelo pozno.

Dolg v tiskarni, katerega smo imeli radi izdanih knjig za JSZ., je sedaj poravnan. Zveza si je izposodila iz konvenčnega fonda \$475. Ker imamo v upravnem fondu sedaj okrog \$300, bomo konvenčnemu fondu lahko vrnili kakih \$100 že prihodnji mesec.

Razni klubi bodo imeli svoje prvomajske proslave, kot ste razvideli že iz prejšnje razprave glede pošiljanja govornikov. Pišejo tudi iz Avelle, Pa., in so vprašali, da bi prišel govoriti na prvomajsko slavnost tajnik JSZ., toda radi zaposlenosti z drugimi priredbami je meni to nemogoče. Obrnil sem se zaradi enega prvomajskega shoda tudi na sod. M. Petroviča v Clevelandu, ki odgovoril, da mu njegovi posli ne dopuščajo odzvati se naši želji. V svojem poročilu je podal tudi razne slike ovir, na katere nalete naši agitatorji pri svojem delu za JSZ. in njeno Izobraževalno akcijo.

Nato predloži račune JRZ., katere sta pregledala dva člana gl. nadzornega odbora SNPJ. in en član

nadzornega odbora JSZ. Morali bi biti že v prejšnjem zapisniku, a so radi obilice drugih točk, o katerih je morala razpravljati seja eksekutive dne 19. feb., ostali za to sejo. Računi so sledeči:

Finančno poročilo poverjenišva J. R. Z. za leto 1926.

Dohodki:

Gotovina 31. decembra 1925	\$ 8,927.60
Obresti od bondov	516.89
Vrnjena vsota dijaškega sklada	100.00
Izmenjava obveznic Slov. nar. doma v Clevelandu, O.	5,000.00
Premije od obveznic Slov. nar. doma v Clevelandu, O.	212.50
Izmenjava vojnohranilnih znamk	10.75
Skupaj	\$14,767.74

Izdatki:

Varščina tajnika in blagajnika	\$ 40.00
Plača tajnika za leto 1925	25.00
Plača blagajnika za leto 1925	1.00
Najemnina varnostne shrambe	3.00
Proletarcu, obresti	403.32
Stavbinsko in posojilno društvo "Priklad"	2,800.00
Stavb. in posojil društvo "Jugoslovan"	2,800.00
Skupaj	\$ 6,072.32

Blagajna 31. decembra 1926

Imetek:

Posojilo pri Ljudski tiskarni v Mariboru, Jugoslavija	\$10,000.00
Posojilo pri Stavb. in posojil. društvu "Priklad"	2,800.00
Posojilo pri Stavb. in posojil. društvu "Jugoslovan"	2,800.00
"Liberty Bonds"	1,600.00
Obveznice Benton Co., Arkansas	1,500.00
Čekovni račun na Kaspar American State banki	549.67
Poštna znamke na roki18
Skupaj	\$19,249.85

Obveznosti:

Proletarcu na izplačanih obrestih za l. 1926 \$	45.00
Čista imovina 31. decembra 1926	\$19,204.85

Drugi skladi:

Stavkovni sklad 31. dec. 1925	\$1,615.90
Obresti do 30. junija 1926	48.82
Skupaj v stavkovnem skladu 31. decembra 1926	\$ 1,664.72
Dijaški sklad 31. decembra 1925 ..	\$ 512.84
Obresti do 30. junija 1926	13.23
Skupaj	\$ 526.07

Izdatki dijaškega sklada:

Vrnjeno posojilo upravnemu skladu	100.00
Podpora L. Dugarju, Dubuque, Ia.	50.00
Skupaj	\$ 150.00
Preostanek Dijaškega sklada 31. decembra 1926	\$ 376.07

Skupna imovina poverjenišva J. R. Z. 31. decembra 1926

Chas. Pogorelec, m. p., tajnik.

Nadzorni odbor:

Ludvik Medvešek in Albert Hrast, za S. N. P. J.
Blas Novak, za J. S. Z.

Poročilo tajnika sprejeto na znanje.

Sledi ponovno razprava glede shodov in razpodelbe govornikov, in tajniku se da razne sugestije, v

smislu katerih naj dopisuje s klubi in posameznimi sodrugi, da bodo naše priredbe dosegle čimvečji uspeh.

Zaitz za stavbinski odsek poroča, da smo dobili po 1. januarju deset novih delničarjev, da je klub št. 1 vplačal po novem letu \$505.53, ali vsega skupaj dosedaj \$3,000, in da so poravnali svoje obveznosti tudi nekateri klubi in posamezniki. Dva podporna društva sta se dosedaj pridružila tej akciji — eno v Chicagu, in drugo v Ciceru. Podrobno poročilo bo priobčeno v prvomajski številki. — Omenja tudi, da je s. John Lipuzich, ki je imel dve delnici, in na katere je vplačal \$30, umrl. Vsoto bomo izročili njegovim dedičem skozi urad tajništva JSZ.

Zaitz omenja, da je v nekaterih naselbinah prišla na površje bitka za kontrolo dvoran, katere imajo, kar zelo vzruža duhove in onemogoča posebno prosvetno delo.

Pogorelec svetuje, naj se dovoli tajništvu nabaviti nekaj knjig in brošur, da se jih razpošlje organizacijam, katere so v Izobraževalni akciji. Se dovoli.

Zaitz omenja iniciativo socialističnega lokala v Palo Alto, Calif., ki je dobila zadostno podporo in gre na referendum. V nji se predlaga, da naj socialistična stranka odstopi od svojega stališča glede prohibicije. Na svoji pittsburški konvenciji je sprejela v svoj program točko, s katero se izreka za modificiranje prohibicije v smislu, da se dovoli lahka vina in piva, distribucija in produkcija alkoholnih pijač pa naj bo strogo pod državno kontrolo. Sodrugi, ki predlagajo črtanje te določbe iz strankinega programa, so za "prohibicijo", dasi prohibicija kakršna je ni omejila pijačevanja in ga ne bo, pač pa je povečala korupcijo. Prav je, da delujemo proti pogubnim vplivom pijančevanja, toda delati moramo to tako, da bomo kaj dosegli, ne pa se navduševati s prohibicionističnimi fanatikami za "sušo", ki ni suša. Predlaga, da eksekutiva JSZ. apelira na članstvo, da glasuje proti omenjeni iniciativi, klube pa se v tem smislu obvesti. Sprejeto soglasno.

Zaključek seje.

ZNANSTVENO PREDAVANJE SAMO ZA MUŠKARCE.

Važno za Chicago i okolico.

V soboto 2. travnja (aprila) bit će javno znanstveno i medicinsko predavanje, koje upriličuje "Slobodna govornica" Jugoslavenskog Prosvjetnog Udruženja u prostorijama Hrvatskog Pjevačkog Društva "Zore" na 1802 So. Racine Ave., 3. sprat.

Predmet: *Never Told Tales.*

Engleski govori poznati čikaški liječnik, medicinski i socijalni pisac dr. Joseph H. Greer.

Ovo predavanje se priređuje samo za muškarce, a bit će u slikama.

Ulaznica 25 centi.

Početak u 8 sati na večer.

Ovo predavanje će biti poučno i korisno za svakoga, koji mari za svoju naobrazbu i zdravlje.

Nakon predavanja će biti zabava i ples. — Dok traje govor, ženske mogu biti u drugim prostorijama "Zore" na istom spratu.

Odbor "Slobodne govornice".

Agitirajte za razširjenje naših listov kot so "Proletarec", "New Leader" in "American Appeal"!

NAŠI ODRI.

"Deseti brat" v Waukeganu.

"Deseti brat" kaj rad prihaja na naše odre. Dne 20. marca ga je vprizoril waukeganski klub JSZ. Povsod med našim svetom je to znana igra; za oder jo je priredil po Jurčičevemu "Desetemu bratu" Fran Govekar.

Dvorana je bila prilično polna ameriško, angleško, vrhniško in drugače govoreče mladine in starine. Saj pride "Deseti brat", so rekli in čakali. Samo kake pol ure se je zamudil, kar je med nami ne samo dovoljeno, ampak moda. Preveč pa se je zamudil med dejanji. To podaljša stvar, posebno če je treba menjati kulise kar sedemkrat, kakor v tej igri, in pravijo, da je po novem predelana tako, da ima devet namesto sedem slik. Še eno malo napako bi rad tukaj omenil. Takoj, ko ugasnejo luči v dvorani, že se dviga zagrinjalo. Ljudje hite na sedeže, od spodaj prihajajo, kjer so se medtem kaj pogovorili, in tako se odigra že cel košček prizora, predno je v *parterju* in na galeriji vsaki na svojem mestu.

Naslovna vloga je bila v zelo dobrih rokah. Imel jo je Frank Brus. Prizor, v katerem umira in razlaga skrivnosti svojega življenja Kvasu, pa ni bil posrečen. Je težak, in moti take stvari tudi šum v dvorani. Če ni med nami tega, tedaj nismo božji. Če bi Martinek ležal tako, da bi bil z glavo bolj ob zunanji strani odra, bi bilo morda bolje. Dolef Gornik (Rudolf Skala) je bil zelo dober. Jako naraven, posebno proti koncu. Vzburjal je mnogo pozornosti, in med mladino, staro in mlado, tudi smeha, enako Krjavelj (Martin Judnič). Trije različni tipi — vsi dobri. Izvoljenec dneva v tej igri je dobri, idealni Lovro Kvas, za katerega se na koncu, kakor v lepih igrah mora biti, vse dobro izteče. Igral ga je Vinko Pink. V ljubavnih scenah bi z Manico smela narediti bolje — saj morda bi, pa se ljudje tako neumno smejejo takim rečem, menda zato, ker se jim zdi ljubezen vselej neumna, če jo gledajo na odru pri drugih ljudeh. Vsi se sicer ne smejejo, kar pomaga da ni preveč enoličnosti. Čevljar Krivec (Fr. Zdešar) je še precej pogodil za svoj prizor važno vlogo, in tudi pel je dobro. Če se bi obnašal pri delu še bolj kot čevljar, da bi izgledalo, kakor da mu gre delo res od rok, bi bil boljši. Izmed žensk mi je jako ugajala čevljarjeva žena (Mary Grom), in Franica, njuna hči (Mary Železnik). Dobra trojica. Manica (Tily Warshek) bi smela biti malo bolj živa v izražanju ljubezni do Kvasa. Ni dobro, če take stvari izgledajo, da so priučene.

Vsi drugi igralci, katerih je v tej igri precej, so bili na mestu. Malo hib, oziroma napak se pa lahko tudi odpusti. Vloga graščaka na Slemenicah je imel Math Jereb, njegov sosed s Poleska pa je bil John Gantar. Gantarju pristojna vloga Šviligoja v "Pohujšanju doline Sentflorjanske", poleskega graščaka si pa jaz drugače predstavljam. Marijan (njegov sin) je bil Fr. Pierce, dober, a če bi bil še bolj samozavesten, bolj ošaben, bi napravil še veliko boljši vtis. Vloga okrajnega zdravnika je imel Anton Tursich, Ana Mahnich je nastopila v vlogi njegove hčerke, nalogo pogoditi paznega okrajnega sodnika je dobil John Homec, ljudskega učitelja Zmuzneta Frank Hrovatin, gostilničarja in župana

Obrščaka pa Pavel Bartel. Vlog kmetov so imeli John Urh, John Malovasich, F. Zdešar in Anton Malovasich. Tako, pa smo pri kraju, razun če še omenim, da je bil sodni pisar Kos A. Malovasich. — Med dejanji sta igrala na violino in na glasovir Frank in Kristina Jereb.

F. Z.

“Dve dramski predstavi” na čikaškem odru.

Dramski odsek kluba št. 1 je vprizoril prošlo nedeljo v dvorani ČSPS, za spremembo dve igri zaporedoma — angleško enodejanko “The Family Exit” in slovensko komedijo v treh dejanjih “Lokalna železnica”. Prva se vrši na Ellis Islandu. Ameriška familija pride na otok, da sprejme strica, ki je bil že dvajset let v inozemstvu, največ v Parizu, in še je končno odločil na povrnitev v domovino. Na otoku so ga zadržali, ker je prišel v družbi ženske, ne da bi bil z njo poročen, take “nemoralnosti” pa naša svobodna dežela ne dopušča. “Naj bi prišla z eno barko za njim, ali pa z eno pred njim,” je pripovedoval O'Rourke, attendant v imigracijskem uradu, pa se sešla skupaj ko bi bila v deželi, ne pa kar takole.” Moralna družina ki je pričakovala bogatega strica da ga slovesno sprejme, spravi na svoj dom in mu streže ter ga po krščansko pokoplje, ko umrje, potem pa razdeli dedščino, je zijala začudenja. “Saj stric ne more biti tak,” se je zgražala v svetem začudenju žena stricovega brata. A se je izkazalo, da je res prišel z žensko — potrdil jim je stric sam, in ko je bratovo družino vprašal, ako mu dovoli, da svojo spremljevalko predstavi, je vsa družina s prezirom in gnjevom zapustila sobo, le sin je ostal, ker je želel videti, kakšno “chicken” je pripeljal stric iz Pariza. Predstavil mu jo je, in fant je videl pred seboj častitljivo, belolaso damo — bil je razočaran in se naglo poslovil. “Tako,” je dejal stric, “tam sem se ognil tvoje žlah-te s tem da te nisem poročil, tukaj pa svoje s tem, da sem te poročil.” Poroka je bila na otoku, kakor zahtevajo moralni predpisi puritanske dežele. Igra ima to vrednost, da na satiričen način šiba — ne prehudo — hipokritično moralo, ki je tako globoko ukoreninjena med vernim in nevernim prebivalstvom v U. S. A.

Najzgovornejši tip v tej enodejanki je Mike O'Rourke. Peter Ruthenford Vandusen je bogati stric, ki ga omenjam, Ruthenford R. Vandusen njegov brat, ki pričakuje, da se neoženjeni Peter povrne in dá pokopati svoje kosti v domači grudi, svoje tisočake pa svoji žlahiti. Martha R. Vandusen je žena Petrovega brata. Ima hčerko Evgenijo, ki bi jo rada bogato omožila, v ta namen pa je dobro, če se lahko tudi sama ponaša s številom tisočakov. Stricovi bi bili v ta namen kakor nalašč. Cornelius je sin zakoncev Vandusen, študent ki ne bo nikoli nič doštudiral, ker misli samo na “chickens”. Mnogo jih je takih misli! Dami, ki jo je Peter pripeljal s seboj, je ime Elise, in s tem je ta *cast* pri kraju. Otto Derrull v vlogi Mike O'Rourke je tip zgovornega Irea prilično zadel in jaz bi mu dal po vsej pravici prvenstvo v “poslovitvi familije”. Ostali igralci so bili William Mladic, Mary Serpcie, Louis F. Zele, Anna Ciganich, Lewis Reven in Fannie Boyce. Vloge so šle gladko vsem — so se jih pač naučili! Niso pa bili prav spretni v “aktanju”. Sicer pa je igra taka, da ne zahteva veliko mimike. Največji nedostatek je bil, da so nekateri prehitro povedali kar so se naučili.

Treba je pač vpoštevati, da je oder oder, in da pridejo ljudje “k igri” zato da pride potem igra z odra k njim. Če pa se igralcem mudi, tedaj vsled raznih skrbi utrujeni gledalci nehajo slediti, in posledica je, da izgube zanimanje. Drugič, upam, bo veliko boljše. Ta enodejanka je bila vprizorjena pod vodstvom J. D. Lotriča. V dvorani je bilo mirno za časa te igre. Našim ljudem se zde angleške predstave na slovenskih odrih novost, in najbrž so. Samo enkrat prej je klub št. 1 dal angleško predstavo s skoro samo angleškim programom, toda sodelovala je, vsaj po imenu, tudi ena krojaška unija.

Druga predstava, ki je sledila prvi, je bila tridejanka “Lokalna železnica”. Na programu je bilo zapisano, da je komedija. A smejali smo se skoro bolj, ko so igrali “Tkalce”, kakor pa sedaj, ko so igrali komedijo. Hib je bilo zadosti, dasi je šla predstava toliko gladko naprej kakor približno vsaka druga na naših odrih (na vsak način imam v mislih le “boljše” odre). V neki vasi (pravzaprav je mesto) se kregajo radi železnice katero jim je vlada obljubila, toda pot zanjo so zmerili tako, da Drenovčani, kakor se imenujejo meščani tega nezanimivega kraja niso bili zadovoljni in so zelo protestirali. Navdušili so svojega župana Jerneja Kozlevčarja (Chas. Pogorelec), da je šel k ministru in mu povedal čisto resno, da se z Drenovčani ne more pometati. Vrnil se je, in mestni možje ga sprejmejo že pri pošti ter silijo vanj, kako je opravil. Pa mu je kar tako nevedoma, proti njegovi volji, prišlo iz ust, da je ministra oštel kakor ga ni še nikoli nihče. V resnici mu je bil rekel samo dober dan in pa z bogom, vmes pa mu je minister jako prijazno pojasnil, da ne gre drugače. Ali kar je je, Drenovčani mislijo, da sem mu zelo ostro povedal kar zasluži — naj bo v božjem imenu, je mislil sam zase župan. Zbirali so se okrog njega, mu priredili bakljado, prišla je godba, in pevsko društvo je pelo. Dr. Adolf Bregar (Louis Beniger), ženin županove hčerke, nič kaj ne verjame županu. Ima pred seboj karijero, in ne bi rad, da bi mu jo pokvaril surov nastop župana pred ministrom. Propagira lojalnost do avtoritete in take stvari. Razdere zaroko, in Ančka (Tillie Udovich) je vsa obupana ter joka in joka, dokler se vse pravilno ne reši. Županov brat Karl, major v pokoju (Anton Slabe), je pa čisto nasprotnih nazorov od Bregarjevih in se vedno prepirlata.

Z Bregarjem enakih misli je radi Ančke in njene sreče mama županja (Minka Alesh), ki je tudi drugače vedno v skrbeh zaradi svojega skrbni polnega Jerneja. Pivovarnar Josip Švigelj (Peter Bernik) je stalen županov gost in se je zelo navdušil nad njegovim nastopom pri ministru, enako tudi trgovec Štancar (A. Andrejasic), mizar Križman (Chas. Renar), klučavničar Grabnar (John Hujan), urednik Hicinger (A. Miško), knjigovez Železnik (Frank Florjancich), in strugar Lipovšek (Frank Udovich). Frida Bergant, sestra gospe županje (Mimi Rojina) ima dar za “prenašanje pošte, rada govori in klepeta. Vlogo je pogodila in je povzročila z njo precej smeha. Stanko Možina v vlogi brivca je bil malce neroden in je govoril nekako sam zase, počasi, nič zgovorno. Služkinja Micka (Albina Logar) je bila vedno na mestu. V splošnem rečeno, ako se hoče priti z Lokalno železnico do avdijence, jo je treba “izpeljati”. Vsakdo mora biti živ prag — kajti najslabše je, če se nit pretрга, če pridejo dolgi naučeni stavki, in čisto naravno je, da naša itak nemirna “publika” postane še bolj nemirna. Ravno s to igro, četudi ni nič posebnega v nji in bi se lahko zbralo kaj boljšega, se bi

napravilo precej dober vtis, in če bi jo ne moglo rešiti nič drugega, bi jo godba, zbor, ovacije pred županovo hišo in bakljada. Godba je sicer igrala kakor treba, zbor (če je bil "zbor") pa je bil slab. V tiskanem programu je rečeno, da bo sodeloval zbor "Sava", in tako je človek res pričakoval, da zadoni izza ozadja lepa ubrana pesem. Tudi bakljada ni bila to kar bi morala biti. Režiserju bi bilo treba več pomoči v takih stvareh. Čisto lahko bi nekdo imel v oskrbi samo prizora, ki se odigravata za odrom na koncu prvega in zadnjega dejanja, dobil bi nekaj "množice", poskrbel, da se bi z bakljado napravilo vtis, in pevci se naj bi zavzeli, da bi boljše zapeli.

To morda ni "konstruktivna" ocena, zamer pa radi nje, upam, tudi ne bo. Eni so igrali dobro, nekateri prizori so bili fini, a celota ni bila dobra.

Sicer pa smo ljudje tako ustvarjeni, da vidimo eni bolj temno kakor drugi.

Udeležba je bila manjša kakor na zadnjih dveh predstavah (okrog 350 do 400 oseb). Bilo je nekaj gostov tudi iz drugih naselbin, največ iz Waukegana.

Režijo je imel Andrew Miško, igralce je maskiral F. Zalaznik, jako važno vlogo šepetalke je pa imela Angeline Tich.

Interesantno med nami postaja tudi to, da se število onih, ki pazijo na potek igre z očmi kritika, veča. Napako imajo le v tem, da kar sproti kritizirajo. Velika večina pa se je počutila prav zadovoljno. — X.

PRIHODNI KONCERT "ZARJE".

CLEVELAND, O. — Ob priliki svoje desetletnice pred letom dni je pevski zbor "Zarja" priredil veliko slavnost z bogatim koncertnim programom, katerega del je bila vprizoritev operete "Kovačev študent". Občinstvo, ki je napolnilo dvorano, se je divilo, in nikomur ni bilo žal, da je prišel. Vzlic slovesu "Zarje" niso pričakovali, da bo v stanju dati na oder tak program kakor ga je dala na slavnosti svoje desetletnice.

Marsikdo, ki tedaj ni bil navzoč, mu je bilo žal posebno radi "Kovačevega študenta", in od mnogih strani je bila izrečena želja, da bi ga ponovili.

To se zgodi v nedeljo 10. aprila, ko bo koncert "Zarje", in en del programa bo tvorila opereta "Kovačev študent". Program v celoti bo bogat, zakar garantira "Zarja" s svojim ugledom, ki si ga je pridobila v vseh teh letih. Ustanovljena je bila, da goji lepo petje, da ga neguje in da prireja koncerte, kakršni so za ljudstvo užitek. V tem oziru je dosegla svoj namen, dvigala se je, a pri tem ni pozabila, da izpopolnjevanje nima mej. Dogodili so se v nji tudi viharčki in viharji, posebno med vojno dobo. A zadel jo je eden tudi pozneje — in zopet se je vse umirilo. Je

najboljše tako — malo dežja, — potem pa solnce in lepo vreme.

Pevski zbor "Zarja" je odsek kluba št. 27 JSZ. Drug z drugim sodelujeta, in drug drugemu nudita podporo. Izkazalo se je, da poteza ni bila slaba. Pevski zbor "Zarja" je zbor, ki ni tukaj samo radi družabnosti in petja brez cilja. Ima značaj delavske kulturne organizacije, in s svojimi zvoki razglaša, da gre svet naprej, in da prihaja za delavsko ljudstvo boljša bodočnost. — *Publikacijski odsek.*

Kampanja za razširjenje "Proletarca."

Izkaz poslanih naročnin do 28. marca.

	Število naročnin	Celotne naročnine
Soc. Klub št. 1, Chicago, Ill.	29	24½
Anton Zornik, Herminie, Pa.	16	11½
Joseph Radelj, West Allis, Wis.	10	8
John Krebelj, Cleveland, O.	12	7½
Anton Maslo, Greensboro, Pa.	9	5½
John Tancek, Girard, O.	7	5½
Joseph Pompe, Burgettstown, Pa. ..	6	5
Lawrence Selak, Collinwood, O.	5	4½
Geo Smrekar, Aliquippa, Pa.	4	3½
John Lamuth, Muse, Pa.	5	3
Marko Tekavz, Canonsburg, Pa.	3	3
John Lamuth, Detroit, Mich.	2	2
John R. Sprohar, Clinton, Ind.	2	2
John Ban, Pittsburg, Pa.	2	1½
Frank Bregar, Avella, Pa.	1	1
Joseph Krainz, Sheboygan, Wis.	1	1
Frank Boltezar, Pueblo, Colo.	1	½
Skupaj	115	89½

Klub št. 1. — Posamezni člani dobili naročnin: Frank Udovich, 12 — 10; Anton F. Žagar, 12 — 9½; Mike Swigel 3; Chas. Pogorelec 1; Vinko Ločniškar 1.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27. se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako četrto nedeljo popoldne. Seja četrto nedeljo v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrugi, prihajajte redno k sejam in pridobite klubu novih članov!

Ali ima vaša naselbina stalnega poročevalca, ki dopisuje v Proletarca? Ako ne, sporočite vi v ta list vsako zanimivost in važen dogodek med vami.

KLUB ŠT. 233, J. S. Z., RENTON, PA.

priredi

v soboto 2. aprila zabavni večer pri sod. John Zamanu.

Vabljeni so vsi tukajšnji Slovenci. in izvrstno postrežbo.

Preskrbeljeno bo za dobro zabavo
Pričetek ob 7. zvečer.

SEZNAM PRIREDB SLOVENSКИH ORGANIZACIJ V CHICAGU

April.

"Slovenski dom" št. 86, SNPJ., veselica v soboto 9. aprila v Fleiners Hall na Halsted St., blizu North Avenue.

Pevski zbor "Sava", domača zabava v soboto 9. aprila v dvorani SNPJ.

Druš. št. 131 SNPJ., veselica v soboto 16. aprila v

Pevski zbor "Lira". — Koncert v nedeljo 24. aprila v dvorani SNPJ.

Maj.

Klub št. 1 JSZ. — Prvomajska slavnost v nedeljo 1. maja v dvorani SNPJ.

Pevski zbor "Triglav". — Koncert 8. maja v Hrvatskem domu, So. Chicago.

Soc. pevski zbor "Sava". — Koncert v nedeljo 22. maja v dvorani SNPJ.

Pevski zbor "Slovan". — Koncert 29. maja v Hrvatskem domu, So. Chicago.

Junij.

Druš. št. 1 SSPZ. — Piknik dne 19. junija pri J. Vidmarju, Willow Springs.

Druš. "Zarja", piknik 26. junija pri J. Vidmarju, Willow Springs.

Julij.

Druš. "Zvon" JSKJ., piknik 4. julija pri Vidmarju, Willow Springs.

Avgust.

Pinir, št. 559 SNPJ. — Piknik v nedeljo 14. avgusta pri Vidmarju v Willow Springs.

Priredbe v prihodnji sezoni.

Pionir, št. 559 SNPJ. — V soboto 1. oktobra, druga letna veselica v dvorani SNPJ.

Klub št. 1 JSZ. — Dramska predstava v nedeljo 16. oktobra, dvorana ČSPS.

Društvo "Slovenski dom" št. 86 SNPJ. — Veselica v soboto 29. oktobra, dvorana SNPJ.

Pevski zbor "Sava". — Koncert 27. nov., dvorana SNPJ.

Klub št. 1 JSZ. — Dne 31. dec. Silvestrova zabava, dvorana SNPJ.

Žensko društvo "Nada" št. 102 SNPJ. — V soboto 14. januarja 1928 veselica, dvorana SNPJ.

Klub št. 1 JSZ. — Dramska predstava 29. jan. 1928, dvorana ČSPS. — Druge priredbe kluba št. 1 v l.

1928: Dne 8. aprila dramska predstava v dvorani Č. S. P. S. — V torek 1. maja prvomajska slavnost, dvorana SNPJ. — Dne 20. maja koncert "Sava", dvorana SNPJ.

Ako naznanilo o priredbi vaše organizacije ni točno, sporočite, da se popravi.

PRVOMAJSKA ŠTEVILKA "PROLETARCA".

Ena najlepših jugoslovanskih publikacij, bilo v Ameriki, Jugoslaviji ali drugod, je prvomajska številka "Proletarca". Naročite jo kolikor mogoče in poskrbite, da pride med delavce, katerim je namenjena.

KONCERT

PEV. ZBORA

"ZARJA"

v nedeljo 10. aprila

v Slov. Narodnem Domu

6409 St. Clair Ave.,

CLEVELAND, O.

Pričetek ob 2.30 popoldne.

SPORED:

I. del.

- 1.) "Oj polje razcvetljeno,"
I. Oevirkmešan zbor
- 2.) "Združimo se",moški zbor
spremlja na klavir I. Ivanush
- 3.) "Building Castle", M. Moore,
s spremljevanjem na klavir...mešan zbor
- 4.) "Deklici", Ignac Hladnikmoški ohtet
- 5.) "Planinska", A. Foerstermoški zbor
- 6.) "Na jezeru", spremlja na klavir
I. Ivanushdamski zbor
- 7.) "Venček narodnih pesmi",
A. Prermmoški zbor
- 8.) "Gorenjski slavček", A. Foerster,
s spremljevanjem orkestra....mešan zbor

II. del.

OPERETA

Kovačev Študent

Zložil Vodopivec

OSEBE:

Kovač, bariton Frank Pernač
Kovačeva žena, alt Mary Grill
Študent, kovačev sin, bariton Vatro Grill
Pismonoša, tenor Louis Belle
Krok, prof. zdravstva, prvi tenor.. Frank Plut
Žejko, študent, drugi tenor Anton Smith
Mucek, lahkoživec, bas Walter J. Lazar

Med dejanji nastopita v solospvih Mary Grill in Louis Belle.

Direktor zbora in orkestra g. Ivan Ivanush.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Dosedaj je naročenih že blizu tri tisoč izvodov prvomajske številke Proletarca. Na prvem mestu je klub št. 1 v Chicagu s 500 izvodi. Napredna društva, posebno od SNPJ., so častno zastopana z naročili. Katera se še niso odzvala, naj to store kakor hitro mogoče.

Čimvečja cirkulacija prvomajske številke, toliko večji bo njen obseg. A važno je tudi, da ne pozabite na oglase, ker nam pomagajo kriti zelo visoke stroške, ki jih imamo s prvomajsko številko. Naročniki jo dobe vsi, zanjo pa plačajo le nekaj malega nad 5c; ako nam vsaki pošlje še 20c v znamkah za izenačenje različne, bo za kritje izdatkov to že izdatna pomoč.

Kdor ima za to številko oglase, naj jih pošlje najkasneje do 15. aprila, ako mogoče, še prej. In ne pozabite vprašati trgovce, pri katerih kupujete, da se odzovejo z oglasom tudi v delavskem listu.

V kampanji za razširjenje Proletarca so bili v prošlem tednu najaktivnejši sod. Tancek, Girard, O., An-

Naznanilo in zahvala.

S tužnim srcem naznanjam sorodnikom, znancem in prijateljem žalostno vest, da je dne 18. marca 1927 preminula v Springfield Lake sanatoriju soproga in mati

Frances Močnik, rojena Dolinšek.

Podlegla je pljučni bolezni, katera jo je obvladala septembra p. l. Zdravstveno je oslabela vsled velike tuge, ki jo je zadela radi smrti najinih hčerk 7-letne Justine katera je preminula 11. sept., in mlajše Virginije, ki je umrla 8. dec. preteklo leto; obe sta podlegli davici, njuna mati pa udarca ni mogla preboleti. Poslali smo jo v zdravilišče, a zdravja ni bilo. — Pogreb za blago pokojnico se je vršil 21. marca na narodno pokopališče.

Zapušča mene, 5-letno hčerko, starše, sestro in tri brate. Bila je članica druž. št. 61 SSPZ. in kluba št. 232 JSZ.

Zahvaljujem se za vence, ki so jih ji položili h krsti, njenim staršem, njeni sestri in bratom, druž. št. 61 SSPZ., klubu št. 232 JSZ., L. in Juliji Ocepek, Harvey Odonu, Frances Polk, Mary Garbor, in vsem sosedom in drugim prijateljem za rože in vence, in za vse usluge, ki so jih nam storili v teh težkih dnevih. Hvala nadalje članstvu kluba in društva ter vsem ki so se v tako lepem številu udeležili pogreba, in Frank Lovrencu ter John Jankovichu za tolažilne nagrobne govore. Pokazali ste vsi, da ste gojili do pokojnice velike simpatije. Hvala vam za vso prijaznost in za vse usluge, ki ste jih ji storili.

Nepozabljena mi soproga, šla si k počitku v svojih najboljših letih po tolikem trpljenju. Spavaj mirno v hladni zemlji. Ostanesh mi v najdražjem spominu dokler bo iskrica življenja v meni, in skrbel bom, da te ne pozabi tudi hčerka, ki je še tako mlada in se komaj zaveda, koliko je izgubila ker nima več mame.

Žalujoča ostala, Math Močnik, soprog; Frida Isabel Močnik, hčerka.

Barberton, O., dne 20. marca 1927.

ton Maslo, Greensboro, Pa., Joseph Pompe, Burgettstown, Pa. in več drugih, katerih imena so v seznanjih poslanih naročil, priobčena v tej številki.

Pred seboj imamo dve važni kampanji: eno za razširjenje Proletarca, in drugo za majsko številko. Čas hiti, zato se je treba požuriti posebno s slednjo. Sodrugi in somišljeniki, naprej, pa bosta obe kampanji uspeh!

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu v Slovenskem Del. Domu, 15333 Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se sej redno, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — Tajnik.

LEPA PRILIKA! — Proda se hiša s petimi sobami, klet in garaža za dva avtomobila, na 3208 So. Komensky Ave. (prva ulica zapadno od Crawford). Cena samo \$4,500. Vzrok prodaje selitev iz mesta.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerno.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 8707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ", so vplačala društva, socialistični klubi in posamezniki v mesecu februarju kot sledi:

Številka društva in kraj.	Vsota.
600, SNPJ, Johnstown, Pa.	\$ 3.00
362, SNPJ, Carlinville, Ill.	1.00
19, SNPJ, Cherokee, Kans.	3.00
259, SNPJ, Meadowlands, Pa.	2.00
535, SNPJ, Kenmore, O.	1.00
214, SNPJ, Mullan, Idaho	1.77
133, SNPJ, Cleveland, O.	2.00
102, SNPJ, Chicago, Ill.	12.00
64, SNPJ, West Newton, Pa.	18.00
9, SNPJ, Yale, Kans.	6.00
559, SNPJ, Chicago, Ill.	1.00
50, SNPJ, Clinton, Ind.	2.00
147, SNPJ, Cleveland, O.	12.00
47, SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
16, SNPJ, Milwaukee, Wis.	6.00
584, SNPJ, Milwaukee, Wis.	3.00
209, SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
81, SNPJ, Red Lodge, Mont.	3.00
10, SNPJ, Rock Springs, Wyo.	1.50
63, SNPJ, Rillton, Pa.	2.00
88, SNPJ, Moon Run, Pa.	6.00
312, SNPJ, Cleveland, O.	1.00
36, JSKJ, Conemaugh, Pa.	5.00
3, JPSZ, West Allis, Wis.	3.00
333, SNPJ, Blaine, O.	1.00
432, SNPJ, Miners Mills, Pa.	1.00
54, SNPJ, Glencoe, O.	1.00
86, SNPJ, Chicago, Ill.	2.00
74, SNPJ, Virden, Ill.	1.00
1, JPZS, Milwaukee, Wis.	6.00
454, SNPJ, Sandcoulee, Mont.	3.50
477, SNPJ, Cleveland, O.	3.00
213, SNPJ, Clinton, Ind.	1.00

Klubi J. S. Z. in posamezniki.

69, Herminie, Pa.	1.00
47, Springfield, Ill.	1.00
1, Chicago, Ill.	2.50
37, Milwaukee, Wis.	3.00
178, Latrobe, Pa.	1.00
41, Clinton, Ind.	2.00
17, Grays Landing, Pa.	1.00
114, Detroit, Mich.	4.00

Waukegan, Ill. Po \$1: Martin Judnich, Anton Vičič, Math Kirn, John Mahnich, John Miheve; po 50c: John Gantar, Paul Peklaj, Louis Kužnik, John Artach, Frank Brus, Anton Zdešar, Vinko Pink, Frank Pierce, John Zakovšek, Lovro Ogrin, Jakob Mesec, Matt Ogrin, Frank Župec; po 25c: Thom. Troha, Frank Brence, Jerry Špacapan in Mike Miller. (Nabrano na veselici dr. "Sloga", št. 14, SNPJ. poslal John Gantar), skupaj 12.50

Skupaj \$145.77

Ali se je v vaši naselbini dogodilo kaj tekega, kar bi zanimalo širši krog čitateljev? Poročajte v Proletarca.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali (izven kontesta).	
Frank Klun, Chisholm, Minn.	3
Anton Zupančič, Point Marion, Pa.	3
Frank Ravnikar, Lorain, O.	2
John Marolt, West Mineral, Kans.	2
Louis Pavlinič, Bellaire, O.	2
Jacob Arch, Girard, Kans.	3
Frank Nagode, Sheboygan, Wis.	1
John Stvašnik, Park City, Utah	1

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

431 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

MAX SLANOVEC

krojač in trgovina moške oprave.

Se priporočam rojakom

528 E. 152nd St., Collinwood, O.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

RICHARD J. ZAVERTNIK,

ODVETNIK,

ima svoj urad na

127 No. Dearborn St., soba 811, Chicago, Ill.

Tel.: Central 5099.

Ob sobotah od 9. dopol. do 1. popol. na 3724 W. 26th St. Tel.: Crawford 2212.

Stan 2316 So. Millard Ave.

Tel. na domu: Lawndale 6707.

Listu v podporo.

VI. Izkaz.

Detroit, Mich.: Nabrano na domači zabavi pri sod. L. Urbančiču \$6.55.

Chicago, Ill.: Chas. Pogorelec \$2.

Point Marion, Pa.: Frank Bandič \$1.

Bellaire, O.: Louis Pavlinič \$1.

Frontenac, Kans.: Mary Slak 50c.

North Chicago, Ill.: John Artach 50c. — Skupaj v tem izkazu \$11.55. Zadnji izkaz \$243.73, skupaj \$255.28.

Slovensko hranilno in posojilno društvo Franklin-Conemaugh.

Leta 1915 je bilo v Franklinu-Conemaugh v Pennsylvaniji ustanovljeno Slovensko hranilno in posojilno društvo (Slovenian Savings and Loan Association of Franklin-Conemaugh, Pa.), ki izkazuje v finančnem poročilu za l. 1926 \$186,014.65 imovine. Inkorporirano je na podlagi zakonov Pennsylvanije za \$1,000,000 delniškega kapitala.

Dasi hranilna in posojilna društva nimajo povsod enako velikega delokroga, kajti med Johnstownom z okolico in Clevelandom z okolico je precej razlike, so v manjših naselbinah ravno tako važna in potrebna kakor v velikih.

Poročilo o stanju Mednarodnega stavbinskega in posojilnega društva v Clevelandu, priobčeno nedavno v Proletarcu, je bila zelo zanimivo in informativno. Želeti je, da se bi s takimi poročili vsa naša stavbinska društva, katerih je baje že veliko število, seznanila med seboj, in ob enem nam bi nudila pregled, v koliko katero napreduje ali nazaduje.

V odboru Slovenskega hranilnega in posojilnega društva Franklin-Conemaugh za tekoče leto so: An-

drew Widrich, predsednik; Frank Chuchek, podpredsednik; Anton Gabrenja, tajnik; Joseph Turk, zapisnikar; Frank Podboy, blagajnik. Ostali člani direktorija so, Jacob Gabrenja, Martin Jager, John Brezovec, John Lupek, Frank Pavlovčič, Frank Pusnik, Joseph Glavač, Frank Korele in Frank Pristavc. Naslov tega društva je P. O. Box 23, 361 First St., Conemaugh, Pa.

Pomlad, čas prenavljanja.

Ponosni ste na svoj avto, ko se v vsem prenovljenem pokažete z njim v pomladnih solnčnih dneh. Toda kaj pa z vašim želodcem? Ali niste morda pozabili, da tudi rabi pomladanske prenovitve? Trinerjevo grenko vino je preparacija kakor nalašč, ki izčisti želodec popolnoma in ga ohrani

v čistoči. Odvaja toksin iz telesa, kateri tvori začetek mnogim boleznim. Pomlaja, odganja utrujenost, in vam omogoča veseliti se pomladi. "Century, W. Va. — Trinerjevo grenko vino je zanesljivo in izborno zdravilo proti slabemu teku. Mrs. Louis Bartol." Dobi se pri drugistih in trgovci z zdravili; vzorce pošlje proti prejemu 15c Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Proti prehladom in flu vzemite Trinerjeve Cold Tablets (po pošti 35c), proti kašlju Trinerjev Cough Sedative (po pošti 35c in 60c.),

Naročajte knjige iz "Proletarčeve" založbe.

ENA MINUTA

zadostuje, da se lahko čvrsto odločite za varčevanje.

Ta odlok vam prihrani ne samo nepotrebne skrbi in vas obvaruje težkoč na stara leta, temveč vas privede tudi do cilja, ki ga želite.

Npravite to, kar je napravilo milijone naprednih in marljivih ljudi.

HRANITE!

HRANITE!

HRANITE!

in vlagajte v

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Avenue,

Chicago, Illinois

SIGURNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠIH PRIHRANKOV.

Imovina

\$19,000,000.00